

Møte onsdag den 8. februar kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 41):

1. Redegjørelse av statsministeren om situasjonen i forbindelse med aksjonene i utlandet
2. Utenrikspolitisk redegjørelse av utenriksministeren
3. Interpellasjon fra representanten Jon Lilletun til utenriksministeren:

«Artikkel 18 i Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter slår fast at alle har rett til åleine eller saman med andre å utøve sin religion, privat og offentleg. Trass i dette skjer det brot på religionsfridomen i ei rekkje land, og mange vert krenkte for si trus skuld. I fleire land gjev ikkje styresmaktene innbyggjarane sine effektivt vern, og mange religiøse minoritetar vert møtte med unødvendig brutal bruk av makt frå styresmaktene. I Kina og Vietnam vert kristne og muslimske leiarar forfølgde og dømde til døden. I Turkmenistan ser vi ein auka religiøs intoleranse. I Pakistan, Egypt og Iran risikerer konvertittar livet. På bakgrunn av dei mange grove brota på menneskerettane er det behov for å auke presset på statar som krenkjer trusfridomen.

Kva vil utanriksministeren gjere for å auke vernet om trusfridomen?»

Presidenten: Representanten Rune J. Skjælaaen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i dag og i morgen – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sigvald Oppebøen Hansen og Gunn Olsen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen og Gunn Olsen anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens og morgendagens møter.

Representanten Jan Tore Sanner vil framsette et privat forslag.

Jan Tore Sanner (H) [10:02:27]: På vegne av stortingsrepresentantene Petter Løvik, Svein Flåtten, Kari Lise Holmberg, Peter Skovholt Gitmark og meg selv vil jeg fremme forslag om å styrke ansattes mulighet for medeierskap i egen bedrift.

Presidenten: Representanten Per Ove Width vil framsette et privat forslag.

Per Ove Width (FrP) [10:03:00]: På vegne av stortingsrepresentantene Siv Jensen, Per Roar Bredvold, Henning Skumsvoll og meg selv framsettes forslag om å opprette en forsvarskommisjon for å gjennomgå Forsvarets rolle og rammer i den nye sikkerhetspolitiske situasjonen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Som det framgår av dagsordenen som foreligger i endret utgave, går den muntlige spørretimen ut. Dette er avsluttet av Stortingets presidentskap etter samråd med de parlamentariske lederne og statsministeren.

S a k n r . 1

Redegjørelse av statsministeren om situasjonen i forbindelse med aksjonene i utlandet

Statsminister Jens Stoltenberg [10:04:10]: Vi har bak oss en uke med hendelser Norge ikke har opplevd maken til. Vi har sett rasende mennesker demonstrere mot vårt land, ambassader i brann og flagg som trækkes på og brennes. Vi har sett angrep på og trusler mot mennesker som har til oppgave å arbeide for forståelse mellom land og for økonomisk og sosial framgang – og i går væpnede ekstremister som gikk til angrep på en liten norsk styrke og deres allierte i Afghanistan.

Dette er utrolige bilder, og mange har følt uro over utviklingen. Særlig treffer det oss fordi vi selv ikke opplever at vi er i konflikt med noe land, noen folkegruppe eller noen religion. Tvert imot, som utenriksministerens redegjørelse her i dag vil vise, søker Norge etter beste evne å spille en rolle som brobygger og pådriver for sosial og økonomisk utvikling. Dette er også hovedbildet av vårt land ute i verden.

Vi setter store ressurser inn på å tilrettelegge for en fredelig utvikling i mange konflikter. Våre soldater gjør en stor innsats for å stabilisere konfliktsituasjoner. Vår bistand går ut på å bekjempe fattigdom og hjelpe mennesker og land til en bedre framtid. Alt dette arbeidet vil fortsette.

På en slik bakgrunn er det som har skjedd, på den ene side et bilde på hvor nær vi er kommet hverandre, og på den annen side et bilde på hvor mange hindringer det gjenstår å overvinne. Vi har én verden, men menneskenes verden er ennå ikke én med seg selv.

Verden er blitt slik at hvert ord sagt spres til alle verdenshjørner med lysets hastighet, men hvor de kulturelle forutsetninger for å forstå og fortolke andres levesett ikke har holdt tritt med utviklingen i kommunikasjonsteknologien.

Vi har et multikulturelt samfunn, med ulike perspektiv og ulike normgrunnlag, også i vårt eget land. Vår generasjons store oppgave er å se til at kulturene kan finne sammen i toleranse, at vi unngår arroganse, og at arbeidet for å realisere de fundamentale friheter som ligger i menneskerettighetene, vinner over motkreftene.

Anslagene mot Norge er ikke uttrykk for muslimers holdninger til Norge. De er et uttrykk for noen ytterliggående menneskers holdninger til Norge. Det viser ikke minst den klare avvisning av angrepene vi har sett fra norske muslimer. Det kommer også rapporter fra de landene der det har vært uroligheter, nå sist fra Iran, som vitner om at mange tar avstand fra sine landsmenns angrep på norske ambassader.

Vi kan lære mye av andres verdier, men på noen områder er vi kompromissløse. Vi aksepterer ikke vold mot uskyldige. Vi skal også ha stor toleranse overfor andres uttrykksformer. Men det krenker oss når flagget vårt trækkes på og brennes. Også norske muslimer reagerer på dette. Det norske flagget er også deres flagg.

Mange føler uro etter det som har skjedd de siste dagene. Mange nordmenn med innvandrerbakgrunn føler utrygghet overfor bildene av rasende menneskemengder. Mange føler også utrygghet overfor motreaksjoner og diskriminering. Jeg forstår at mange blir usikre i en slik situasjon. Samtidig vil jeg at alle skal vite at norske myndigheter og norsk politi hele tiden er opptatt av hvordan vi best mulig kan passe på sikkerheten til alle som bor i landet vårt.

Politiets årvåkenhet er økt. Sikkerheten til utsatte personer vurderes fortløpende. Jeg er glad for at politiet fortsatt vurderer trusselnivået i Norge som moderat. Det er *ikke* framsatt konkrete trusler mot Norge eller utenlandske interesser i vårt land.

Vi arbeider løpende med sikkerheten til nordmenn i utlandet. Personell på ambassader, militære styrker og andre nordmenn blir hele tiden orientert om situasjonen. Våre utenriksstasjoner i de berørte områdene har økt beredskapen. Utenriksdepartementet har tatt kontakt med en rekke regjeringer for å forvise seg om at de ivaretar sine forpliktelser for sikkerheten til norske ambassader og dem som arbeider der.

Vi ønsker ikke og vil ikke akseptere at det oppstår splittelser mellom menneskegrupper. Vi skal og må bli et land som lykkes med integreringspolitikken. Vi ønsker et land med plass til ulike meninger, ytringer og trosretninger. Vi kan ikke forfølge disse målene hvis vi går på akkord med det som for oss er fundamentale friheter, som frihet fra frykt, frihet fra vold eller undertrykkelse, og friheten til den frie ytring – friheter som det må kjempes for å utvide hver eneste dag.

I går morges oppstod det en meget alvorlig situasjon da 200–300 bevæpnede afghanske ekstremister angrep hovedkvarteret til det regionale stabiliseringslaget i Meymaneh i Nord-Afghanistan som ledes av Norge. Det var 33 norske soldater i leiren. I tillegg deltar også et tjuetalls militære fra andre land, blant dem noen fra Latvia og Finland.

Det er seks norske soldater som er skadet. Ingen av dem er kritisk skadet. To er sendt ut av området for behandling. De øvrige tas hånd om på stedet. Det ble nødvendig med forsterkninger og flystøtte, bl.a. fra nederlandske F-16-fly og amerikanske bakkestøttefly. Britiske styrker ble fløyet inn med tyske helikoptre. Sammen med lokale afghanske krefter bidrog dette til at situasjonen kom under kontroll.

Våre soldater fortjener honnør. De norske soldatene har forsvart seg på en bestemt og klok måte. Og de bekrefter det inntrykket jeg fikk av dem da jeg besøkte Afghanistan i desember, at dette er noen av de høyest utdannede og beste soldater som finnes i verden. De har vært gjennom en trening og har et utstyr som gjør dem i stand til å påta seg krevende og risikofylte oppdrag.

Det er viktig for meg å forsikre alle dem som har sine kjente og kjære i Afghanistan og annen utenlandstjeneste, at de utfører viktige oppdrag for Norge og for verdenssamfunnet. Vi skal gjøre hva vi kan for at de skal få den støtten de trenger og vende trygt tilbake etter endt tjeneste.

Det er kommet meldinger om at afghanske sikkerhetsstyrker skjot på angriperne, og at noen av angriperne skal være omkommet. Det er alltid dypt beklagelig når menneskeliv går tapt.

Situasjonen i Afghanistan er nå roligere. Men det er meget alvorlig det som har skjedd. Og vi er forberedt på nye tilspissede situasjoner.

Jeg har snakket med Afghanistans president Karzai om hendelsen. Karzai berømmet de norske styrkenes innsats for fred og sikkerhet i Afghanistan, og han understreket at Afghanistan er et land som i tiår er blitt utsatt for krig, borgerkrig, vold og undertrykkelse, og at de norske styrkene er med på å bekjempe nettopp det.

NATOs generalsekretær har forsikret at NATO-kommandoen vil støtte opp om de norske styrkene. Han hadde den største respekt for kvaliteten og for det arbeidet de norske styrkene gjør i Afghanistan.

Norge har et langsiktig perspektiv på den internasjonale bistanden for å stabilisere situasjonen i Afghanistan. Det er nettopp når det oppstår vanskelige situasjoner, at det er viktig at vi står fast på de oppdrag vi har påtatt oss. Vi vil ikke bøye av for press. Vold og trusler skal ikke føre fram. De norske styrkene vil bli stående i Afghanistan.

I dag morges overleverte vår ambassadør i Damaskus en kraftig protestnote til den syriske regjeringen. Det er en situasjon uten sidestykke at en norsk ambassade blir angrepet og brent ned. Det hadde Syria ansvaret for å forhindre. Det ansvaret sviktet Syria. De har fortsatt ansvar for å beskytte våre folk der. Og vi vil holde dem ansvarlig for de økonomiske skadene ved at vi krever erstatning av syriske myndigheter.

Denne saken har jeg drøftet med FNs generalsekretær Kofi Annan, som deler våre grunnholdninger til de totalt uakseptable hendelsene vi så i Damaskus. Det handler om respekt for internasjonal lov og rett.

Ytringsfrihet er en helt grunnleggende menneskerettighet og en forutsetning for et demokratisk samfunn. Ytringsfriheten er et viktig vilkår for religionsfrihet og en forutsetning for at ulike religioner kan dyrkes side om side. Religionsfriheten er et viktig minoritetsvern og en del av de menneskerettighetene som folkeretten beskytter.

Ytringsfriheten er grunnlovfestet i Norge.

Jeg er enig med dem som sier at ytringsfriheten er en rett, men ikke en plikt. Vi har alle et ansvar for å ta hensyn til andre når vi ytrer oss. Ikke minst har vi et ansvar for å ta hensyn til andre menneskers tro og andre menneskers religion. Karikaturene av Muhammed har såret mange muslimer.

I våre demokratier har man rett til å publisere slike tegninger, slik man har rett til å framsette andre kontroversielle, provoserende ytringer. Hver eneste dag lar norske medier være å sette ytringer, tekster, bilder og tegninger på trykk. Innenfor rammene av ytringsfriheten kunne det

te utmerket godt publiseres, men mediene velger selv å ikke publisere – ut fra sitt eget skjønn og sine egne kriterier. Det sentrale her er at det er mediet selv som tar beslutningen, ikke myndighetene. Men enhver fri ytring må også tåle å bli vurdert, debattert og kritisert ut fra sitt innhold og den sammenheng den framsettes i. Det er også en del av ytringsfriheten.

Å mene at det ut fra en rekke kriterier var uklokt å trykke disse tegningene, er ikke å begrense ytringsfriheten. Det er å delta i den debatten det frie ordskiftet og ytringsfriheten er til for.

Det er en viktig del av alles oppvekst og sosiale trening at vi lærer å bruke klokskap når vi snakker om andre. Samtidig er selve retten til frie ytringer en sentral del av de kritiske holdninger og spørsmål ved gamle sannheter som bringer menneskeheten framover. Uansett hva man måtte mene om tegningene, gir de ingen rett til å bruke vold eller true med angrep på ytringsfriheten. Den store franske opplysningsfilosofen Voltaire har sagt det slik: Jeg er uenig i hva du sier, men vil kjempe til døden for din rett til å si det.

Regjeringen må være klar og tydelig i sin fordømmelse av vold og ikke gi etter for terror. Bare da får vi det grunnlaget vi trenger når vi understreker behovet for og vårt sterke ønske om dialog – dialog mellom kulturer og land og dialog mellom religioner.

Jeg mener de toneangivende muslimske miljøene i Norge har håndtert situasjonen som har oppstått etter at karikaturtegningene ble trykket, på en god måte. Vi har hørt at sentrale ledere har vært kompromissløse i sin avvisning av vold og trakassering. Vi må ikke la ytterfløyene få styre dagsordenen og dominere arenaen. Utenriksministeren har under håndteringen av den internasjonale situasjonen den siste uken holdt nær kontakt med bl.a. Islamsk Råd og andre framtreddende muslimer.

Arbeids- og inkluderingsministeren, som har et særskilt ansvar for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen, vil i dag møte muslimsk ungdom for å lytte til hvordan de opplever situasjonen, og hvordan vi sammen kan bygge broer.

Vi ønsker kontakt med religiøse ledere i Norge og i andre land. Vi ønsker å høste av deres erfaringer og motta deres råd. Vi ønsker å hindre konflikter, ikke å skape dem.

Vi vil følge opp den etablerte dialogen mellom myndighetene og representanter for ulike trossamfunn. Denne dialogen er nødvendig for å sikre en god håndtering av de utfordringer som kan oppstå i møtet mellom storsamfunnet og de forskjellige religiøse minoritetene.

Vår visjon er å skape et av de mest vellykte inkluderende fellesskap verden har sett. Det krever at vi bygger gjensidig forståelse, og at vi unngår at det utvikler seg et klasseedelt samfunn basert på etnisk opprinnelse. Regjeringen har nå startet arbeidet med en handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. I den prosessen vil vi også ha dialog med innvandrermiljøene.

Vi må arbeide nasjonalt og globalt for integrering og dialog. FN er en viktig arena for å fremme dialog og fremme fred og forsoning. Det blir ingen enkel vei, men det er ingen alternativ. Like sikkert som vi vil oppleve tilbake-

slag, like sikkert skal vi framover mot målet om et inkluderende samfunn.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det åpnes for et innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe, og med et eventuelt sluttinnlegg fra statsministeren – og anser det for vedtatt.

Hill-Marta Solberg (A) [10:18:54]: De siste dagers begivenheter i en rekke muslimske land er meget alvorlig. Det å se rasende mennesker som demonstrerer mot Norge og brenner vårt flagg, er skremmende og alvorlig. Det er vanskelig å forstå for mange av oss at Norge som arbeider for fred og forsoning, utsettes for slike angrep.

Angrepene på vår ambassade i Damaskus på lørdag og på ambassaden i Teheran i går, og på andre lands ambassader, er helt uakseptable, og de må fordømmes. Ambassader og diplomater skal etter internasjonale konvensjoner være under vertslandets beskyttelse, overalt og til enhver tid. Vi holder derfor syriske myndigheter ansvarlig for ødeleggelsene som har funnet sted i Damaskus. Derfor er det riktig at Norge har sendt en meget skarp protest til syriske myndigheter. Det er også riktig å kreve de materielle skadene erstattet av syriske myndigheter. Statsministeren har tatt ambassadeødeleggelsene i Damaskus opp med FNs generalsekretær, som vi nylig hørte i redegjørelsen, og det vurderes også videre oppfølging i FN. Det er også helt nødvendig, slik Utenriksdepartementet gjør, å forsikre seg om at andre lands myndigheter tar sitt beskyttelsesansvar for ambassader på det største alvor. Jeg er trygg på at Utenriksdepartementet håndterer dette profesjonelt.

Angrepet på den norskledede basen i Nord-Afghanistan er meget alvorlig. Hvem som angrep, og hvorfor de angrep, er fortsatt noe uklart, men det er ikke usannsynlig at det hadde å gjøre med den uro som vi har sett andre steder i regionen den senere tid.

Norske menn og kvinner i uniform i utlandet gjør en tjeneste for NATO og for FN i fredens hensikt. De gjør en innsats for at andre land skal oppnå fred, for at mennesker i land der det ikke eksisterer stabilitet, skal ha et håp og se en mulighet for en positiv utvikling. De tjenestegjør i utlandet fordi norske politiske myndigheter har bedt dem om å gjøre det, og deres sikkerhet er derfor vårt ansvar.

Norges oppdrag i Afghanistan er ønsket av myndighetene i landet. Norske militære er der for å bidra til å stabilisere situasjonen i landet, og det er derfor et viktig oppdrag til beste for det afghanske folk. Parlamentsvalget 18. september i fjor representerer et viktig skritt i positiv retning, men det afghanske samfunnet har fremdeles betydelige utfordringer. For eksempel blir den sentrale regjeringen i Kabul motarbeidet av lokale krigsherrer. Og det kan være, slik enkelte hevdet i går, at denne rivaliseringen bidrog til de urolighetene vi så. Urolighetene stadfester under enhver omstendighet hvor labilt dette samfunnet er, og derfor er det også viktig og riktig at vi står fast ved våre forpliktelser i Afghanistan.

Det er viktig å understreke at ytringsfriheten er en grunnleggende forutsetning i et demokratisk samfunn,

men som med alle andre friheter følger det også med et ansvar. Også ytringsfriheten må utøves med klokskap. Selv om det er åpenbart at mange muslimer har følt seg krenket av de karikaturtegnene som er blitt trykket, kan det aldri forsvare bruk av vold og trusler. Derfor er også norske myndigheter krystallklare i fordømmelsen av de voldelige handlingene som vi den siste tiden har sett er blitt rettet mot våre ambassader og også mot våre soldater i Afghanistan.

Nå må alle aktører bidra til å skape dialog. Det er bare gjennom dialog at vi kan løse de bakenforliggende konflikter. Dialog er også den norske regjeringens linje.

Helt til slutt vil jeg uttrykke sterk støtte til den måten Regjeringen vår har håndtert denne vanskelige situasjonen på.

Siv Jensen (FrP) [10:23:24]: Det vi har vært vitne til de siste dagene, oppleves selvsagt som svært alvorlig og skremmende for veldig mange av oss. Det er bra at Regjeringen så klart gir uttrykk for fasthet, tydelighet og rakryggethet i forhold til å forsvare helt grunnleggende verdier som vi ikke kan gå på akkord med, i særdeleshet ikke når vi er utsatt for trusler og press i form av voldsrelaterte handlinger.

Jeg har lyst til først å berømme Regjeringen for den dialog den har hatt med ikke minst opposisjonen gjennom denne perioden. Det er viktig at vi alle har vært godt orientert om utviklingen og situasjonen, og det syns jeg Regjeringen i denne saken har gjort på en utmerket måte. Det har også vært viktig for Fremskrittspartiet å gi Regjeringen arbeidsro til å håndtere denne svært alvorlige situasjonen for å sikre norske borgeres interesser i utlandet, for å sikre vårt diplomati, vårt militære personell, og på alle måter forhindre at konfliktene skal eskalere mer enn nødvendig. Men samtidig med at vi ønsker å gi Regjeringen den arbeidsroen, forventer Fremskrittspartiet selvsagt at Regjeringen står like rakrygget som statsministeren nettopp gav uttrykk for, i å forsvare helt grunnleggende vestlige verdier. Dette er verdier som vi i vår del av verden ser som helt selvsagte, som vi er vokst opp med, som omgir oss i nær sagt alt vi gjør, men det er samtidig verdier som er ukjent for veldig mange mennesker rundt omkring i andre deler av verden. Ytringsfriheten er en slik verdi, en verdi som åpner for debatt, for diskusjon, og som også i vår del av verden oppleves som så ukrenkelig at også de av oss som opplever å bli krenket og såret gjennom ytringsfriheten, faktisk aldri vil la være å forsvare dens betydning, uansett, fordi debatt skaper fremgang.

Vi er også glad for at Regjeringen er svært tydelig på fortsatt tilstedeværelse i Afghanistan. Trusler skal ikke føre frem. Det skal ikke være slik at vi trekker våre styrker tilbake når vi blir utsatt for trusler om vold eller andre typer trusler. Men når denne situasjonen roer seg ned, vil den etterlate seg mange spørsmål, mange spørsmål som mange av landets innbyggere forventer svar på og forventer debatt om. Det er jo nettopp i en slik situasjon, på et senere tidspunkt, at vi skal vise verdien av ytringsfrihet gjennom å ta de debattene som vil følge i kjølvannet av dette. Det er debatter om helt grunnleggende verdier i vår

del av verden. Det er debatter som kommer til å gripe langt inn i norsk integreringspolitikk, som kommer til å gripe langt inn i hva slags samfunn vi ønsker at Norge skal være, og hva slags samfunn vi ønsker at Norge skal utvikle seg til å bli.

Jeg la merke til at statsministeren gav uttrykk for at vi gjennom vår atferd skal hindre konflikter og ikke skape dem. Det kan man lett si seg enig i. Men det må aldri være slik at vi i vår iver etter å hindre konflikter unngår å være tydelig på hva slags verdier vi ønsker at vårt samfunn skal være bygget på. Vi skal aldri gå på akkord med grunnleggende verdier for det norske samfunn, som det norske samfunn har vokst ut fra, og som det store flertall av oss ønsker skal forbli grunnleggende verdier i det norske samfunn. Klarer vi å holde fast ved det og stille som krav og forutsetninger for vellykket integrering i Norge at andre må tilpasse seg våre grunnleggende verdier, ja, da har vi et godt utgangspunkt for en viktig debatt som vil måtte komme. Dette er debatter som Fremskrittspartiet mer enn gjerne vil delta i, og som vi mer enn gjerne vil skal komme, men ikke nå. Nå er vi i en situasjon som krever at vi samler oss rundt Regjeringens arbeid med å sikre våre interesser ute. Men vi er nødt til å ta alvorlig det som nå skjer, fordi det er ikke godt å vite om dette bare er begynnelsen på en utvikling som kommer til å skape store problemer for vår del av verden i mange tiår fremover. Og særlig er det viktig at vi står opp og aldri forlater de helt grunnleggende prinsippene og verdiene som vårt samfunn og vår del av verden er tuftet på, at vi ikke går på akkord når vi blir utsatt for press og trusler.

Erna Solberg (H) [10:28:50]: La meg også få lov til å uttrykke Høyres støtte til det arbeidet Regjeringen har gjort i den situasjonen som har oppstått. Jeg tror det er viktig at Norge fortsetter å opptre samlet og rolig og oppfordrer til dialog og vern om ytringsfriheten selv når den settes under press.

Jeg har også lyst til å gi honnør til andre. Jeg ser at dialogen med muslimske miljøer i Norge er spesielt viktig. Jeg har lyst til å gi honnør nettopp til den opptreden som den store delen av, ja nesten alle, norske muslimer har vist i forhold til diskusjonen og debatten som har vært i Norge. De har stått frem som forsvarere av ytringsfriheten uansett om de nok alle også gir uttrykk for at de føler seg sterkt krenket gjennom de karikaturene som har vært publisert. Jeg registrerer også at mange av våre muslimske brødre og søstre bruker den samme ytringsfriheten og deltar aktivt i samfunnsdebatten nettopp om spørsmål som berører dem, og det tror jeg også er en positiv del av den utviklingen vi ser i vårt samfunn.

Jeg synes også det er grunn til å tenke på og takke dem som i dag står i første linje – rett og slett – i den krisen som er oppstått ute, både ambassadepersonell, soldater, politiets observatører og hjelpearbeidere både i Syria, i Libanon, i Iran, på Vestbredden og i Afghanistan. Det er tøft for dem å oppleve dette, og jeg tror det er viktig at vi også viser vår klare støtte til det arbeidet som de gjør hver dag.

Det vi opplever nå, er en ekstrem form for tabloidisering i en globalisert verden. Det er rykter som har opp-

stått, og fortellinger om hva som faktisk har skjedd – både i Norge og i Danmark – som er grunnlag for den bevegelse som i noen land kanskje har delvis offisiell støtte, men som i andre land åpenbart eksisterer i mangel av kontroll.

Det er viktig for oss at vi som land står samlet om de grunnleggende verdiene vi har, som respekt og ytringsfrihet, men at vi kanskje også benytter denne anledningen til å tenke litt nytt.

Nettopp hvordan norske muslimer har reagert, tror jeg viser at både integreringen og identifikasjonsarbeidet i vårt samfunn kanskje har gått bedre enn det av og til later til. Det er uhyre viktig for oss nå ikke å piske opp noen stemning mot islam eller mot muslimer i vårt samfunn. Jeg er glad for at Regjeringen fortsetter den dialogen som vi startet i forrige periode, både med alle minoritetsreligionene og også med ungdomsmiljøene, for ikke minst er det viktig å sørge for god integrering i og god identifikasjon med det norske samfunnet for de unge som skal leve og vokse videre i vårt samfunn. Da er det viktig at vi også sørger for at våre politiske saker og debatter er relevante med tanke på innvandrernes problemer, det er viktig at vi har respekt for deres utfordringer, samtidig som vi ikke kompromisser på våre viktigste områder.

Det er også viktig å tenke igjennom hvordan vi kan spre mer kunnskap om vårt samfunn og om andre samfunn – i vårt samfunn. I Norge har Kirken og religionens rolle i politikk og samfunnsliv blitt svekket kontinuerlig i flere hundre år. I mange muslimske land har utviklingen vært annerledes, særlig etter 1970. Religionens rolle er blitt viktigere. Egentlig har våre samfunn gjennomgått motsatte prosesser. Det som er naturlig for oss, virker truende på andre. Og hvis vi skal være ærlige: Det andre, altså det omvendte, virker truende på oss. Derfor har vi noen utfordringer når det gjelder å spre kunnskap, både i vårt samfunn og ut fra vårt samfunn til andre samfunn.

Derfor synes jeg det er grunn til å utfordre redaktører og massemedieiere både i Vesten og i Midtøsten på flere områder: De må være flinkere til å forklare forskjellen mellom de få ekstremistene og det moderate flertallet – for det store, moderate flertallet deltar ikke i opptøyer eller brenner norske ambassader. Vi utfordrer redaktører og politikere i Vesten til å formidle innholdet i den muslimske tro og hvorfor en del av disse spørsmålene betyr så mye for befolkningen. Og vi utfordrer redaktører og politikere i Midtøsten til å forklare hvorfor vi legger så stor vekt på ytringsfrihet og demokrati.

Men det kreves også en del nytenkning i utenrikspolitikken. Vi må gjøre noe annet enn bare å snakke med diplomater. Vi må jobbe på nye måter gjennom media, med nye virkemidler. Vi må treffe nye mennesker og bruke vår minoritetsbefolkning som brobygger til å opplyse om vårt samfunn. Og vi må avvise ethvert forsøk på å si at dette bare er en konsekvens av konflikten i Midtøsten. Dette er en konsekvens av at verden har for lite av menneskerettigheter og for mye av diktatur, kanskje særlig i Midtøsten.

Inge Ryan (SV) [10:34:24]: Mange av oss har opplevd den trygge følelsen det er å være nordmann i utlandet. Vi er vant til å bli hyllet for norsk utviklingspolitikk

og for vår innsats for fred. Kanskje er det derfor ekstra opprørende å være vitne til de siste dagers dramatiske hendelser: demonstrasjoner mot Norge, flaggbrenning, angrep mot en norsk ambassade og mot en norsk militærbase. Jeg tror mange flere enn meg syns at dette er uvirkelig.

Fra SVs side er vi opptatt av å komme ut av den situasjonen vi er kommet i. SV vil fortsatt arbeide for gjensidig respekt mellom mennesker med ulik tro og ulikt livssyn. Gjensidig respekt innebærer at vi forsøker å unngå en oppreden som andre føler er krenkende. Det gjelder både i forhold til tro og i forhold til grunnleggende menneskerettigheter.

Jeg vil gi ros til statsministeren. Han gjør det helt klart at ytringsfriheten er en menneskerettighet vi alle nyter godt av. Samtidig må en vise forståelse for at enkelte ytringer kan virke krenkende på andre. Men vi må ikke begrense ytringsfriheten – sjøl om vi viser større varsomhet.

Det står respekt av den måten norske muslimer har håndtert hendelsene på. De har tydelig markert hvor uakseptable reaksjonene mange steder har vært, og har understreket at dialog er løsningen. Det er kun gjennom dialog – kun det – vi kan legge det som har skjedd, bak oss og sammen arbeide for økt forståelse og gjensidig respekt. Vi må nå arbeide for å styrke båndene mellom mennesker i Norge med ulik bakgrunn og ulik religion, ikke minst blant ungdom. Vi vil derfor støtte opp om den siden ved det videre arbeidet, og ber Regjeringa prioritere deltakelse og dialog på en felles arena.

Jeg vil berømme Regjeringa for den resolute og bestemte måten de har håndtert det som har skjedd, på. Vi i SV har full tillit til at det vil fortsette. Det som nå har skjedd, må ikke få konsekvenser for vårt bidrag når det gjelder å forebygge, dempe og løse konflikter. Det som har skjedd, krever fortsatt norsk dialog, bl.a. i Midtøsten. SV vil understreke hvor viktig det er at Norge fortsatt skal være en tydelig og god fredsnasjon.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:37:21]: Kristelig Folkeparti mener at aggresjonen mot Norge og nordmenn i en rekke muslimske land skaper en meget alvorlig situasjon. Vi gir full støtte til å arbeide videre langs de linjer som statsministeren har trukket opp.

Følgende tre grunnholdninger er viktige framover:

For det første forsvar for våre demokratiske prinsipper. Vi skal sterkt og prinsipielt forsvare demokrati, ytringsfrihet og internasjonal lov. Utpressing fra ekstremister skal ikke føre fram. Ansvar for ugjerningene skal utvetydig legges der de hører hjemme: hos gjerningsmennene selv.

For det andre samhold. Vi skal vise vilje til samhold i Norge i møte med truslene fra utlandet. Situasjonen krever politisk samhold, ansvarlighet og samspill her i Stortinget. Det er ikke tid for solospill eller for å fiske i rørt vann. Situasjonen krever også et menneskelig samhold i vårt land og i lokalmiljøene våre. Vi må ikke la ekstremister lykkes i å sette grupper opp mot hverandre. Vi må ikke tillate at det skapes splid, uro og frykt mellom nordmenn av ulik etnisk opprinnelse, ulik kulturell bakgrunn eller ulik tro.

For det tredje vilje til dialog og konfliktløsning. Vi må med besluttsomhet videreføre norsk arbeid for fred og forsoning og interreligiøs dialog. Vi må styrke dialogen mellom vest og øst i ordenes nye forstand, altså mellom den vestlige kulturkrets og den muslimske verden. Vi må ikke la ekstremister og voldsmenn få stanse Norges broggerrolle og fredsskapende innsats.

Den internasjonale uro gjenspeiler også lokale konflikter og maktspill. At aviser i Norge trykker tegninger av Muhammed, kan oppleves som en krenkelse av muslimenes profet. Det var etter mitt syn uklokt og uskjønnsomt. Ytringsfrihet betyr frihet til å ytre seg, ikke fritak fra å bruke fornuft. Krever en respekt for egen tro, skylder en å respektere andres.

Det er én ting jeg særlig vil legge vekt på og advare mot i en slik tilspisset situasjon, og det er tendensen til å skjære alle over én kam. Historien er full av eksempler på at krig, undertrykkelse og diskriminering følger av jakt på syndebukker. Andres feil er ikke gjort for at vi skal gjenta dem. Å gjøre et folk kollektivt ansvarlig for enkeltepisodes er forkastelig. Vi reagerer sterkt når nordmenn draps-trues, når det oppfordres til boikott av alle norske varer og bedrifter, men det oppleves like urettferdig når en drosjesjåfør i Stavanger opplever at folk nå nekter å la ham transportere dem fordi han er muslim. Vi må vaksinere oss mot smitte fra hat og den frykt som har infisert befolkningsgrupper i konfliktområder i andre deler av verden. Vi må ikke la denne situasjonen sette årelangt integreringsarbeid i Norge tilbake. Tvert imot er det vår utfordring å prøve å skape noe godt ut av det som nå er vanskelig og krevende.

Islamsk Råd i Norge fortjener honnør for sin klare for-dømmelse av voldshandlingene og for sitt bidrag til å forebygge uro i Norge. Kanskje kan situasjonen også bidra til å skape større forståelse for at alle troende fra tid til annen opplever at det de holder hellig, blir krenket, og at det er en alvorlig sak.

De trusler, det press og den vold som vi de siste dagene har sett mot nordmenn i enkelte land, opprører oss. Samtidig er dette en påminnelse om at dette er hverdagen for mange minoriteter som permanent bor i land uten ytringsfrihet og religionsfrihet. Kristne minoriteter har mange steder fått kjenne dette på kroppen, også i Midtøsten.

Norge må videreføre kampen for demokrati og menneskerettigheter og et mellomfolkelig samkvem basert på internasjonal rett. Vi skal vise samhold, vi skal styrke integreringen og motvirke fordommer og diskriminering, og vi skal videreføre Norges innsats for fred, konfliktløsning og forsoning. Jeg vil gi honnør til statsministeren og utenriksministeren, som på en fremragende måte har stått for disse verdiene i den offentlige debatten, under sterkt press og i en svært krevende situasjon for landet. Vi står sammen med dere!

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [10:41:51]: Eg vil takka statsministeren for ei ryddig orientering om den alvorlege situasjonen som har oppstått internasjonalt dei siste vekene. Det er godt å sjå at Regjeringa har handtert denne krevjande tida på ein så handlekraftig og klok måte.

Situasjonen er alvorleg. Det er uverkeleg å sjå norske ambassadar og norske flagg brenna og gjennom media vera vitne til at norske soldatar i ISAF-teneste i Afghanistan blir angripne. Den valdsbruken vi har sett, er fullstendig uakseptabel. Det er viktig og nødvendig at Regjeringa både har vore og er krystallklår når det gjeld dette. Det er òg viktig at soldatar og pårørande får vår merksemd og oppfølging.

Det er tydeleg at Regjeringa har gjort og gjer alt dei kan for å sikra tryggleiken for nordmenn i internasjonal teneste på ein best mogleg måte, og at det er tett kontakt med involverte land og med internasjonale organisasjonar. Vi i Senterpartiet er òg glade for at Regjeringa har sikra den nasjonale beredskapen, og at han er tilpassa den situasjonen vi er oppe i. Mange – frå ambassadar og hjelpepersonell ute til muslimske miljø i Noreg – gjer no ein stor innsats for å hindra ei eskalering av den stemningsbølgja som har oppstått i mange land. Det er bra at Regjeringa òg forsterkar vårt eige arbeid for inkludering.

Det begynte med ei sak om ytringsfriheit. Retten til å yttra seg må liggja fast. Det er eit prinsipp som har vore sjølvsaugt i Noreg frå 1814, og som er blitt vidareutvikla i snart 200 år, seinast i Stortinget no i vinter. Ytringsfriheit er eit prinsipp som har vore og skal vera ein viktig føresetnad for vårt demokrati. Open debatt og meiningskamp er avgjerande for samfunnsutviklinga, for framgang, for utvikling og for reformer. Tida no krev likevel òg anna fokusering enn fastslåing eller tøyning av grenser. Det er tid for dialog.

Nordmenn i internasjonal teneste for fred er ramma. Ambassadane våre, som jo er dei viktigaste lyttepostane ute, og som er i ei særstilling når det gjeld fremjing av kulturell forståing og dialog, er i fare. Når norske ambassadar blir angripne, treffer det så mykje, og det treffer òg norske muslimar.

Uroa spreier seg òg i dei mest trygge og inkluderande lokalmiljøa våre. Faren for tilbakeslag i eit frå før skjørt integrerings- og inkluderingsarbeid er overhengande. Fordommar, som mange engasjerer seg for å få fjerna, blir i desse dagar forsterka. No er det om å gjera å styrkja det som heiter dialog. Det er nødvendig å dyrka fram meir av tverrkulturell kunnskap og kompetanse. Vi må læra oss å ta innover oss den krafta som kan liggja i symbol.

Regjeringa og Stortinget har sin viktige del av oppgåva. Vi må ikkje svikta. Det er vårt felles ansvar ikkje berre å bruka store ord i dag, men å følgja opp i praksis og bidra til å riva ned murar og til ikkje å byggja opp nye.

Lars Sponheim (V) [10:46:52]: Venstre stiller seg bak statsministeren og Regjeringens håndtering av denne situasjonen. Og siden jeg representerer den siste partigruppen i denne debatten, kan vi slå fast at med dette innlegget er det et samlet storting som står bak Regjeringens håndtering. Det er også en tid for samhold i politikken.

Det er en dramatisk situasjon med uakseptable metoder vi har vært vitne til. Situasjonen utnyttes av ytterliggående grupper. Reaksjonene er *ikke* representative for den store majoritet av muslimer. Tvert imot ser vi stadig flere muslimer som tydelig viser at dette tar de sterkt avstand fra.

Jeg slutter meg til rosen av norske muslimske ledere, som har vist ro, sindighet og respekt for dialog og grunnleggende demokratiske verdier. Det er helt avgjørende at alle ser den klare grensen mellom det å uttrykke misnøye med en ytring og det å true med voldelige represalier mot dem som har ytret seg. Det er ikke akseptabelt når noen, også i Norge, gir offentlig uttrykk for forståelse og endog aksept for at redaktører og andre trues på livet.

Jeg deler den oppfatning at de aktuelle tegningene er en gnist som har antent en kruttønne som alt var der. Andre har brukt bildet av dråpen som fikk begeret til å renne over. Noen ekstreme islamister har hatt interesse av å helle denne dråpen eller tenne denne gnisten. Enkelte har aktivt bidratt til å spre misforståelser og gale påstander og derved utnytte de underliggende konflikter som er etablert gjennom mange år.

Det er et tungt ansvar også for Vesten, som har bidratt til å skape noen av disse kruttønnene. Det handler om urettferdighet, om sosial nød, om mangel på frihet og demokrati, om mangel på minstemål for materiell standard og om manglende håp for fremtiden. Norge og det internasjonale samfunnet må intensivere sitt arbeid på alle plan for å få fjernet disse sosiale og politiske kruttønnene.

Det er en kjensgjerning at det er utilstrekkelig kontakt på det folkelige plan mellom vestlige samfunn og den arabiske verden. Det er en god del stat til stat-prosjekter, men liten kontakt mellom folkelige organisasjoner. Det er nok flere partier enn Venstre som savner arabiske søsterpartier i sitt internasjonale arbeid.

Venstres landsstyre tok for halvannet år siden opp disse utfordringene i en uttalelse under overskriften «Tillit må bygges mellom vesten og den arabiske verden». Vi tok der opp et forslag om nye prosjekter for økt mellomfolkelig samkvem gjennom støtte til frivillige organisasjoner. Vi vil senere følge opp dette med forslag i denne sal. Fred baseres på tillit og respekt og må i første rekke bygges gjennom mellommenneskelig samkvem og forståelse. Det er et problem at slikt samkvem i altfor liten grad eksisterer mellom de vestlige land og araberverdenen. I en atmosfære av mistillit og harme vil ytterliggående krefter – også terrorister – få økt grobunn. Kampen mot fundamentalisme og terror må føres med handlekraft og styrke, men også med en klar forankring i demokratiske og menneskerettslige verdier.

Med norske redaktører som lever i frykt for konsekvenser av ytringer i sin avis, er demokratiet svekket. Vi har i denne sak fått en debatt om ytringsfrihet som verdi, dens begrensninger og måten den bør forvaltes på. Det er ikke alt som kan sies, som bør sies til enhver tid. Men det er også slik at ytringsfrihet er en grunnleggende prinsipiell verdi som ikke skal relativiseres, selv ikke i en slik situasjon som vi nå har sett. Venstre står fast på ytringsfriheten, og det må selvsagt også gjelde for ytringer som for noen er ubehagelige, endog krenkende. Kritikk av religion eller religiøse symboler kan heller ikke fritas for retten til ytringer. Det er de religiøse som må lære seg å leve med dette i liberale demokratier. Venstre mener blasfemiparagrafen bør oppheves, ikke gis ny betydning i Norge. Toleranse for kritiske ytringer bør læres av alle som ønsker å leve i Norge. Med økt kunnskap, samkvem

og dialog er det å håpe at dette også kan forstås bedre av dem som nå reagerer med slik voldsomhet.

Vi har nylig hatt besøk av et nederlandsk parlamentsmedlem med opprinnelse fra Somalia, Ayaan Hirshi Ali. Hun må lide for sin frihet gjennom å være beskyttet døgn rundt fordi ytterliggående muslimer truer henne på livet. På samme måte som vi tar oppgjør med og bekjemper ytterliggående voldelige krefter med helnorsk opprinnelse, må vi og våre muslimske landsmenn ta oppgjør med dem som i islams navn bruker trusler og vold mot mennesker som ikke deler deres egne oppfatninger. Dette er også en viktig del av det å bygge tillit og gjensidig respekt og bygge ned konflikter istedenfor å trappe dem opp.

Statsminister Jens Stoltenberg [10:52:12]: Det er lite å føye til fra min side etter å ha lyttet til disse innleggene fra de parlamentariske lederne. Derfor skal jeg nøye meg med et par korte betraktninger.

Den ene er at jeg på vegne av Regjeringen gjerne vil takke for støtten fra et samlet storting. Det gir styrke i vårt arbeid med å håndtere den situasjonen vi nå står overfor. Jeg føler at det også er en klar støtte til kombinasjonen av å vise fasthet og bestemthet i avvísning av vold, trusler om vold, og samtidig et ønske om dialog, forsoning og å dempe gemyttene. Det er en styrke ved Norge at vi viser evne til samling, til enighet, når vi er prøvet internasjonalt slik vi nå er.

Den andre betraktningen jeg har, er at jeg gjerne vil understreke det som flere av talerne har vært inne på på ulike måter, nemlig at dette ikke er en konflikt mellom religioner, men en konflikt mellom totalitære krefter og demokratiske krefter. Den konflikten foregår ikke minst innad i mange muslimske land der det er totalitære krefter, og der det er demokratiske krefter som slåss for de verdiene vi også tror på.

Det gir meg anledning til å understreke at noen av dem som kanskje har de mest krevende oppgavene i kampen for demokrati og ytringsfrihet, er nettopp mennesker i muslimske land. De er de mest truede, og det er også de som står forrest i frontlinjen nettopp for de verdiene vi tror på – som ytringsfrihet og demokrati.

Det gir meg også grunn til å understreke at ytringsfriheten er noe mer enn en vestlig verdi. Det er en menneskerettighet som omfatter alle mennesker på hele jorden. Derfor må vi være opptatt av å understreke at det ikke er noe som gjelder bare oss, men det gjelder alle, selvfølgelig også muslimer. Dette slåss muslimer for verden over. Jeg har møtt dem i Afghanistan, i Pakistan, i Indonesia og i andre land med stor muslimsk befolkning.

Ytringsfriheten står veldig solid hos oss. Det vi ser, er at vi har store uløste oppgaver ikke minst i å utvikle det inkluderende fellesskapet – å lære oss til å leve med ulikheter, respektere ulike religioner i et mer flerkulturelt samfunn. Da er det også godt å vite at det er bred tilslutning til at vi skal gå videre og arbeide for å greie å skape det inkluderende fellesskapet.

Presidenten: Kommentarrunden om redegjørelsen er nå avsluttet.

Presidenten vil foreslå at redegjørelsen vedlegges protokollen.

Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Utenrikspolitisk redegjørelse av utenriksministeren

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:55:29]: Jeg vil innledningsvis i denne redegjørelsen gi en vurdering av siste ukes hendelser knyttet til angrep på norske ambassader og norsk personell i internasjonale operasjoner.

Situasjonen som oppstod i Afghanistan i går, var meget alvorlig. Det oppstod en kritisk situasjon da demonstranter angrep den militære leiren knyttet til det regionale stabiliseringslaget i Meymaneh i det nordlige Afghanistan.

Som statsministeren orienterte om, er leiren en del av ISAF-styrkene og er følgelig under NATO-kommando. Den utgjør totalt 54 personer, hvorav 33 er norske. I forbindelse med at demonstrantene tok seg inn på området, ble seks norske soldater lettere skadd, og to av dem ble evakuert.

I samarbeid med NATO gjør vi det vi kan for å ivareta personellets sikkerhet. NATOs råd drøftet situasjonen i går og vil møtes igjen i morgentimene i dag. Generalsekretær Scheffer berømmet de norske soldatene for deres håndtering av den vanskelige situasjonen som hadde bidratt til å roe gemyttene. Generalsekretæren hadde nye samtaler med president Karzai i oppfølgingen av den samtalen som statsministeren hadde med ham i går.

Et viktig bidrag til å vinne kontroll over situasjonen og holde demonstrantene under kontroll var, i tillegg til mannskapets egen kloke reaksjon, den støtten det var mulig å påkalle fra andre styrker i regionen. Dette gjaldt andre ISAF-styrker og støtte fra nederlandske F-16-fly som inngår i den internasjonale stabiliseringsstyrken. Angrepet viser at våre styrker opererer under krevende forhold. Samtidig hadde det militære oppsettet kapasitet til å svare på situasjonen på en bestemt og ansvarlig måte.

ISAF-styrkene spiller en viktig rolle for stabiliseringen av situasjonen i Afghanistan. De er en støtte til landets folkevalgte president og landets folkevalgte nasjonalfor-samling.

Den politiske støtten til Afghanistans utvikling kom klart til uttrykk under konferansen i London i forrige uke som samlet deltakere fra rundt 60 land. I tillegg til vårt militære bidrag til ISAF gav Norge her signal om å forlenge vår økonomiske støtte til Afghanistan på 200 mill. kr årlig, til og med 2010. Vi vil også yte betydelig støtte til humanitær innsats. Budskapet er dette: Norge står ved sine langsiktige forpliktelser i Afghanistan, som en del av NATOs innsats, bilateralt og gjennom ulike FN-kanaler.

Regjeringen tar skarpt avstand fra angrepet på den norske ambassaden i Damaskus sist lørdag. Vi har gjort det klart overfor syriske myndigheter at vi holder dem ansvarlige for sikkerheten ved ambassaden og dens personell. Jeg framførte denne protesten overfor min syriske kollega lørdag ettermiddag. Den norske reaksjonen ble

overlevert i form av en formell note til det syriske utenriksdepartementet i morgentimene i dag.

Vi har redusert vår bemanning ved ambassaden. Vi har gitt råd om at nordmenn bør forlate Syria, og de som ønsker det, har fått assistanse. Vi forventer nå en forklaring fra syriske myndigheter. Vi vil kreve erstatning for de ødeleggelsene som er påført ambassadens verdier. Vi vil bringe overgrepet inn for relevante FN-organer, og vi vil understreke at dette handler om klare brudd på Wien-konvensjonens bestemmelser om vertslandets ansvar for å gi beskyttelse til ambassade og diplomatisk personell.

Vi vil snarlig vurdere arbeidsbetingelsene for vårt fortsatte diplomatiske nærvær i Damaskus. Som kjent har denne ambassaden ansvaret for å følge opp våre diplomatiske forbindelser til Libanon. Vi vil fortsette vår løpende kontakt med regjeringene i regionen for å forsikre oss om at de tar sitt vertslandsansvar på alvor, og vi vil holde nær kontakt spesielt med våre nordiske naboer og EU.

I lys av demonstrasjonene mot den danske ambassaden i Iran tidligere i uken hadde jeg i går en lengre samtale med Irans utenriksminister. Jeg gjorde det klart at vi holdt iranske myndigheter ansvarlige for sikkerheten ved den norske ambassaden og til norsk personell. Min iranske kollega forsikret meg om at Iran tok dette ansvaret på alvor.

Vi har i dag tidlig, i lys av gårshagens demonstrasjoner, gjentatt vårt klare budskap til den iranske ambassaden i Oslo. Det var altså i går en demonstrasjon utenfor Norges ambassade i Teheran. Vinduer ble knust, men politiet fikk kontroll. Vårt personell er i sikkerhet. Vi følger situasjonen nøye og gjentar overfor iranske myndigheter deres ansvar.

Det foreligger her jeg i dag står, ikke indikasjoner på konkrete trusler mot norske borgere eller norske utenriksstasjoner. Det rapporteres om at situasjonen har roet seg de aller fleste steder. Men vi følger situasjonen fortløpende. Inntrykket er at reaksjoner er rettet mot nasjonale symboler, ikke mot enkeltpersoner. Vi har høynet sikkerheten ved stasjonene i en lang rekke land. Sikkerheten for ambassadenes personell har høyeste prioritet, og våre reiserað oppdateres etter behov.

Det som skjedde i Damaskus og Beirut sist helg, i Afghanistan i går og en rekke andre enkeltsteder, er i seg selv svært alvorlige episoder. De er også uttrykk for viktige kjennetegn ved dagens internasjonale situasjon. Ytringer i én del av verden spres gjennom Internett på sekunder til alle verdenshjørner. Ytringer som ikke vekker oppsikt i et land, kan oppleves som dypt krenkende av millioner av mennesker i et annet land. Reaksjoner på slike ytringer blandes sammen med og forsterkes av andre konfliktmønstre, store folkegruppers frustrasjoner og interne stridigheter i flere land.

Resultatet av en slik utvikling er økt konfrontasjon og overhengende fare for opptrapping og bruk av vold. Under slike omstendigheter er det ytterpunktene som setter dagsordenen. Ekstreme ytringer utløser ekstreme motreaksjoner. Situasjonen utnyttes av grupper og regimer som ønsker å bruke denne typen reaksjoner til egne formål. Utviklingen kan få en selvforsterkende effekt.

Dagens situasjon understreker betydningen av å ta klart avstand fra bruk av vold. Situasjonen påkaller videre moderasjon og vilje, evne og mot til dialog. Av den grunn er vår intensjon å gjennomføre et planlagt besøk av statssekretær Johansen til Iran i neste uke. Dette vil vi imidlertid vurdere i lys av utviklingen i Teheran.

Det store flertallet, som flere av talerne i denne sal i dag har understreket, ønsker ikke vold og konfrontasjon. Situasjonen i Midtøsten, og ikke minst den israelsk-palestinske konflikten, utfordrer oss til å vise politisk klokskap, vilje til forhandlinger og felles ansvar. Jeg merker meg alle de uttalelsene som nå kommer fra politiske og religiøse ledere som tar avstand fra bruk av vold og samtidig understreker betydningen av å vise respekt for religiøs tro.

Denne saken har også sine tydelige røtter til vår hjemlige situasjon. Den illustrerer hvor tett utenrikspolitikk og innenrikspolitikk er vevet sammen.

Hovedbildet her hjemme har vært at dialog og kommunikasjon har vunnet over konfrontasjon. Dialog kan ikke oppheve interessemotsetninger. Men dialog kan sette oss bedre i stand til å forstå dem, leve med dem og mestre dem. Kanskje er dette den viktigste utfordringen vi står overfor i Norge i dag. Dialog forutsetter ytringsfrihet. Ytringsfrihet er et grunnleggende prinsipp for vårt samfunn og et umistelig gode i vår kultur, en rettighet vi slår ring om. Evnen til dialog og respekt for andres tro, legning og holdninger er en annen kjerneverdi i vår kultur. Denne evnen må vi nå til fulle ta i bruk.

Jeg vil også berømme religiøse ledere i mange leirer som tidlig la vekt på nettopp betydningen av dialog og gjensidig respekt. Lederen av Islamsk Råd sa det godt da han understreket at den norske ambassaden også var hans ambassade, og at det norske flagget også var hans flagg.

Jeg vil senere komme tilbake til situasjonen i Midtøsten. Hendelsene de siste dagene kunne lede til at vi la andre utenrikspolitiske spørsmål til side i denne årlige utenrikspolitiske redegjørelsen, og jeg må innrømme at jeg har vurdert det. Men det ville etter min mening være feil. Vi må vise evne til å håndtere en kritisk situasjon, samtidig som vi holder fokus på et samlet utenrikspolitisk bilde som krever vår oppmerksomhet. Derfor ber jeg om forståelse for at jeg vil bruke den tiden det krever, å holde denne redegjørelsen i dag.

Siden det er Regjeringens første utenrikspolitiske redegjørelse, ønsker jeg å gå gjennom vår bredere tilnærming til våre utenrikspolitiske oppgaver. Jeg ønsker så å framheve noen områder som bør påkalle særlig oppmerksomhet ved starten av 2006. Det blir ingen katalog over alle aktuelle saker, for vi har mange anledninger til debatter over bestemte temaer i denne sal, men snarere en omtale av hovedprinsipper og saksområder som opptar oss.

I sentrum for utenrikspolitikken, som for all annen politikk, står menneskets verd og velferd. Regjeringens utenrikspolitikk er forankret i det verdigrunnlaget som er framhevet i Soria Moria-erklæringen: troen på fellesskap, rettferdighet og fordeling.

I vår verden kan vi ikke trekke et skarpt skille mellom innenriks- og utenrikspolitikk, noe de siste dagers hendelser så klart viser. Nordmenn er engasjert i internasjonale

spørsmål. Mange har stor kunnskap. Regjeringen ønsker debatt og engasjement velkommen, for lenge har utenrikspolitikken vært et saksområde for de lukkede rom. Mange av disse rommene må åpnes. Flere må slippe til. Flere må bli hørt. I utenrikspolitikken legger Regjeringen vekt på å ordne sin tilnærming langs tre hovedspor, og jeg vil gjengi dem her, fordi de legger føringer for hvordan vi griper an enkeltsaker.

Det første sporet handler om å støtte videreutviklingen av en internasjonal rettsorden, der maktbruk er regulert, uten at den sterkeste rett gjelder, og der verdens land og folk ser seg tjent med å finne løsninger på vår tids store saker gjennom internasjonalt samarbeid. Arbeid for menneskerettighetene, for nedrustning, mot spredning av kjernevåpen, for bedre internasjonale miljøavtaler, felles regler for å motvirke overfiske, avtaler for mer rettferdig handel, forpliktende regelverk mot menneskehandel og kvinnemishandling, sikring av human fangebehandling i alle situasjoner, styrking av arbeidstakers rettigheter i WTO-regelverket – alt dette danner bærebjelkene i det internasjonale samfunnet.

Vi bygget vårt samfunn på rettsstaten, på et politisk system som har evne til omfordeling, som bekjemper fattigdom gjennom å investere i helse, utdanning og like muligheter for alle. Regjeringen mener den samme visjonen må ligge til grunn for det internasjonale samfunnet.

Norge skal være en pådriver for en mer rettferdig og solidarisk verden. Vårt viktigste redskap er å arbeide for et styrket FN, et reformert og velfungerende FN, og sterkere multilaterale institusjoner. FN-toppmøtet i fjor la føringer på viktige områder, innen fredsbygging, menneskerettigheter, sikkerhet og ansvaret for å beskytte utsatte grupper. Vi skal lede an i oppfølgingen. Vi vil ha et FN med høy troverdighet utad, med evne til reform og selvkritikk innad.

Det andre hovedsporet handler om å ta vare på og videreutvikle forholdet til venner og allierte, om å være våre venners venn. Vi har vår forankring i NATO, som er en hovedlinje i norsk utenrikspolitikk, våre nære bånd til nordiske land og europeiske land gjennom EØS-avtalen og andre ordninger og et nært vennskap og samarbeid med USA.

Fremme av norske interesser krever at de som står oss nær, lytter, forstår og støtter våre syn. Norge har sin selvstendige stemme, og vi vil bruke den med tydelighet. Men Norges sikkerhet er fortsatt basert på vår solidariske deltakelse i en allianse og styrken i de transatlantiske forbindelsene. Denne tilhørigheten er det vår oppgave å videreutvikle, bl.a. ved å fordype forholdet til nye land utenfor vår egen verdensdel.

Utenrikspolitikken må legge vekt på å pleie slike vennskap. Vennskap handler om å kjenne igjen. Det handler om tillit, åpenhet, rom for å være uenige og muligheten til å si ifra om det. Like fullt er Norge avhengig av å ha venner som står ved sine forpliktelser mot Norge, i visshet om at vi står ved våre forpliktelser mot dem. På denne måten skal vi ta del i debatten om den videre utviklingen av NATO fram mot toppmøtet i høst. Det er viktig å forankre den politiske dialogen i NATO, der vi sammen med euro-

peiske og amerikanske allierte kan drøfte nye sikkerhetsutfordringer og ivareta den solidaritet som er helt nødvendig for Norge.

Det tredje hovedspor i vår utenrikspolitikk handler om å utnytte de mulighetene vi har for å fremme fred, forsoning og utvikling. Med vårt gode utgangspunkt har vi et historisk ansvar for å bidra til at mennesker som lever i konflikt og nød, kan møte en framtid i fred og med utsikt til utvikling. Vi skal arbeide langsiktig for en mer rettferdig verdensorden som kan sikre omfordeling, teknologi-overføring og utviklingslandenes egne utviklingsmuligheter. Samtidig skal vi gripe mulighetene der vi har en posisjon til å gjøre en forskjell.

La meg nevne et par eksempler. På utviklingsområdet tok Stoltenberg I-regjeringen tak i det gryende initiativet for å sikre vaksiner til alle verdens barn. Den norske støtten ble en kraftfull start på den globale alliansen fordi vi så muligheten, var rede til å satse og klare til å stå ved over tid, både under Bondevik-regjeringen og, med ytterligere opptrapping, nå under flertallsregjeringen. Det avtegner seg nå en visjon om at vi kan lede an i arbeidet for å nå utviklingsmål nummer fire: å redusere dødeligheten blant verdens barn under fem år med to tredjedeler innen 2015.

Innen fred og forsoning – et annet eksempel – så nordmenn med et strategisk blikk den muligheten Norge hadde til å spille en rolle som tredjepart mellom partene på Sri Lanka. Det har gitt resultater. Vi har sagt oss rede til å fortsette i den rollen så lenge begge parter ønsker vårt engasjement, og så lenge vi ser at vi kan spille en konstruktiv rolle. Utviklingsministeren har lyktes med å få enighet om nye forhandlinger. Møter skal nå finne sted i Genève den 22. og 23. februar for å drøfte hvordan implementering av våpenhvileavtalen kan styrkes og dermed bedre sikkerhetssituasjonen. Det er første gang på tre år at partene møtes på et så høyt nivå som nå.

Dette skal være vår linje: Vi skal ha det strategiske blikket for å se de mulighetene som åpner seg for å bidra til fred, forsoning og utvikling – ikke spre oss for vidt, men være tydelige og gjenkjennelige når vi satser.

Disse tre sporene, disse tre tilnærmingene, henger nært sammen: Norge i en tryggere verden bygget på lov og rett, Norge forankret hos venner vi kan stole på, og som stoler på oss, Norge som pådriver for fred, forsoning og utvikling.

Vår evne til å lykkes langs det ene sporet avhenger i stor grad av vår evne til å samkjøre våre posisjoner og handlinger langs de to andre. Denne tilnærmingen vil vi anvende for å ordne våre prioriteringer og vår strategi for å ta vare på Norges sikkerhet, Norges interesser og Norges bidrag til en mer rettferdig verden.

Jeg vil så omtale noen sentrale saker på vår utenrikspolitiske dagsorden, hovedsaker i Regjeringens program og noen saker av særlig aktualitet.

Først til nordområdene, som Regjeringen har definert som Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Det handler om ivaretagelse av norske interesser og norsk sikkerhet. Det handler om verdiskaping, arbeid, levekår og bosetting i nord, om ressursene i havet, om kunnskapsutvikling og kultursamarbeid i et in-

ternasjonalt miljø. Det handler om vårt forhold til Russland. Det handler om miljø og klima i sårbare arktiske områder. Det handler om urfolkens rettigheter. Det handler om viktige sider av vårt forhold til naboer og partnere. Derfor er nordområdepolitikken en viktig del av norsk europapolitikk og norsk sikkerhetspolitikk.

Regjeringens visjon er at Barentshavet skal bli et samarbeidets hav, en ambisjon om samarbeid i felles, stabile omgivelser, med klare grenser, klare rettsregler for økonomisk aktivitet, høye standarder for miljø, der Norge møter naboer og omgivelser med kjente kvaliteter som en gjenkjennelig, forutsigbar og langsiktig forvalter av vårt ansvar som kyststat. Satsingen i nord er inspirert av visjonene bak Barentssamarbeidet fra starten av 1990-tallet. Den kalde krigen er bak oss. Vi fortsetter nå å hente fram samarbeidsmønstre fra før 1917. Samtidig vet vi at stabilitet bygger på at vi har partnere og allierte. Ingen skal oppleve at man kan ta seg til rette i disse områdene.

Regjeringen bygger på Stortingets behandling av den forrige regjeringens melding om nordområdene. Det var en god melding. Samtidig ønsker vi å gå noen skritt lenger, utvide perspektivet ytterligere, framheve det felles ansvar vi bærer, og stake ut kursen videre. Skuer vi mot nærområdene, ser vi at det er i nord at mest er i forandring for oss. Det er her perspektivene endres, det er her vi og andre redefinerer oppfatninger og interesser. Regjeringen vil møte utfordringene med en omfattende og sektorovergripende politikk, der økonomiske muligheter, miljømessige utfordringer, forvaltningsansvar og forvaltningsforpliktelser ses i sammenheng.

Kunnskap, nærvær og aktivitet er stikkord for satsingen i nordområdene. Vi skal ha som ambisjon å besitte ledende kunnskap på alle deler av utfordringene og mulighetene i nord: innen fiskeri, energi, miljø, klima, havrett, ressursforvaltning, urfolks rettigheter og kultursamarbeid. Vi ligger godt an, men vi vil videre. Teknologi kan være en bro mellom miljøutfordringer og næringsaktivitet. Gjennom satsingen Barents 2020 vil Regjeringen stimulere til forskning og utvikling, til å fylle påviste kunnskapshull, særlig innen energi og miljø.

Så skal vi ha vilje og evne til nærvær. Det er vårt nærvær på havet og på land som gir oss kunnskap, og som gjør at vi kan sette standarder. Nå kan vi forvente økt aktivitet fra andre, ikke minst på energi- og transportområdet. Da må vi ha kapasitet til å være til stede for å håndheve vårt ansvar som kyststat. Kystvakten har fått økte ressurser. Orion-flyene kan fly mer. Forsvaret skal være tydelig til stede. Vi må fortløpende vurdere behov og kapasitet.

Og så til sist: Aktivitet bygger opp under suverenitet, nærvær og kunnskap. Vi ivaretar vårt ansvar som kyststat ved å være i front innen alle de ledende ressursaktivitetene i regionen. Vi er ledende innen fiske. Vi må være ledende innen energi, innen de strenge rammene for miljø og sikkerhet som vi fastsetter. Vi vil være ledende innen forskning og utvikling i polare strøk. Vi vil markere oss i de regionale fora der vi deltar: Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, Arktisk Råd, Barentssamarbeidet, Østersjø-samarbeidet. Og vi vil arbeide målrettet for å påvirke ut-

viklingen av EUs nordlige dimensjon, med særlige muligheter under det finske EU-formannskapet annet halvår 2006.

Energidimensjonen endrer perspektivet i nordområdene, hos oss, hos våre russiske naboer og hos alle som er opptatt av energiproduksjon, forsyningssikkerhet og globale klima- og miljøutfordringer. Gasskrisen mellom Russland og Ukraina var en påminnelse om sårbarheten i de europeiske energiforsyningssystemene. Også amerikanerne har etter høstens orkaner og reduksjoner i petroleumsproduksjonen blitt minnet om betydningen av stabile ressurser og alternative leverandører. I dette perspektivet ser omverdenen mot nord. Barentshavet kan bli den viktigste petroleumsregionen i Europa. Vi er forberedt på å møte økt oppmerksomhet fra regjeringer og selskaper. LNG-teknologi gjør det mulig å transportere gass uavhengig av rørledninger. Om ett år går det første LNG-skip fra Snøhvit til den amerikanske østkysten. For det planlagte Shtokman-prosjektet på russisk side er økt etterspørsel i det amerikanske markedet for LNG en avgjørende forutsetning.

Dette har også et europeisk perspektiv. Når gassproduksjonen lenger sør i Norge avtar, vil det bli ledig kapasitet i rørledningsnettet. Det kan forlenges nordover dersom ressursgrunnlaget er til stede. Vi ønsker dialog med våre europeiske partnere om nordområdene. De ønsker dialog med oss fordi de har åpenbare interesser i utviklingen av det nye europeiske energikapitlet. Derfor er nordområdepolitikk en del av Regjeringens europapolitikk.

Vi må være med på å legge premissene for utviklingen av petroleumsressursene. Når Snøhvit settes i produksjon som første felt i Barentshavet, er vi i forkant.

Like avgjørende er det at Norge kommer i tettest mulig inngrep med utviklingen på russisk side. President Putin har invitert Norge til et strategisk energipartnerskap med Russland i nord. Invitasjonen tar vi gledelig imot, og vi vil møte den med tilsvarende åpenhet overfor russerne. Norske selskaper bør være i fremste rekke til å komme med i utbyggingsprosjekter på russisk side, og russiske selskaper bør se mot en framtid også på norsk side. Samarbeid med norske selskaper gir russerne adgang til verdensledende teknologi fra veldrevne selskaper med hovedsete i et naboland de kjenner godt.

Statoil og Hydro er med blant fem selskaper i siste runde før russerne velger sine samarbeidspartnere til utviklingen av Shtokman-feltet. Regjeringen støtter selskapenes kandidatur, og vi gjør dette tydelig i den løpende kontakten med russiske myndigheter – olje- og energiministeren i slutten av januar, jeg i Moskva i neste uke og statsministeren i sitt møte med sin russiske kollega i mars.

Regjeringen ønsker å sette standarden for petroleumsvirksomheten i Barentshavet. Det gjelder ikke bare for den norske delen. Vår visjon må være at miljø- og forvaltningsstandardene i mulighetenes hav lever opp til de kravene naturen setter.

Vi må forsikre oss om at Barentshavet forblir et av verdens mest uberørte naturområder, et av verdens reneste hav, med noen av verdens rikeste fiskeressurser. Derfor må petroleumsvirksomheten i Barentshavet følge verdens høyeste miljø- og sikkerhetsstandarder.

Den norske forvaltningsplanen blir i så måte et referansedokument, ikke minst ved at den blir sektorovergripende og vil trekke opp gode rammer for aktiviteter knyttet til fiske, energi og transport. Dette kan bli et viktig utenrikspolitisk dokument som kan få betydning også i andre regioner.

Våre kontakter med Russland bekrefter at vi sammen ønsker et bredt samarbeid for å sikre utsatt havmiljø og verdifulle fiskebestander. Flere hendelser har vist at miljøkriminalitet utgjør en stor utfordring, både for norsk jurisdiksjonshåndhevelse og for det bilaterale samarbeidsregimet innen fiskeriforvaltning.

Hovedoppgaven er å styrke samarbeidet for å bekjempe det omfattende uregulerte, urapporterte og ulovlige fisket i Barentshavet. Norge og Russland har felles interesse i å hindre overfiske og tyvfiske. Vi vil samarbeide nært med Russland, men også forfølge uregistrert omsetning fra ulovlig fiske i europeiske havner. Vi inviterer også til dialog med EU om dette. EU er ikke interessert i å bistå kriminelle i å få avsetning for sine varer.

Norges forhold til Russland har utviklet seg og er mer omfattende enn noen gang. Jeg er glad for den gode politiske dialogen. Besøksutvekslingen er aktiv på de fleste samfunnsområder. Regjeringen utarbeider nå en handlingsplan for vårt forhold til Russland, og målet er å legge den fram under statsminister Fradkovs besøk i Norge i neste måned.

Vi har et godt naboforhold, og vi ser fruktene av det ikke minst i våre nordlige landsdeler. Men episodene med oppbringelse av russiske fartøyer i vernesonen ved Svalbard og det russiske importforbudet mot laks og fersk fisk fra 1. januar i år viser tydelig at det er utfordringer.

Vi ser også utfordringer i Russland, bl.a. når det gjelder arbeidsvilkårene for frivillige organisasjoner og for mediene – som er viktige forutsetninger for en pluralistisk, demokratisk utvikling av et naboland. Mye gjenstår på Russlands vei mot en forutsigbar og demokratisk rettsstat.

Importforbudet mot fersk fisk er et alvorlig anslag mot vår samhandel. Etterspørselen er stor, og verdien av den totale eksporten av fersk og fryst fisk økte til 3,7 milliarder kr i 2005. Å engasjere seg på det russiske markedet innebærer store muligheter og komplekse problemer. For å møte utfordringene kreves et langsiktig arbeid både fra norsk næringsliv og fra myndighetshold. Regjeringen jobber nå langs flere kanaler, veterinærfaglige og politiske, for å få importforbudet opphevet. Samtidig ser vi at flere andre land opplever liknende utfordringer i handelen med Russland. En løsning vil kreve tålmodighet, tydelig tale, og at vi forholder oss ryddig til våre russiske motpartner.

Drøftelsene med Russland om en avtale om avgrensningen av kontinentalsokkel og 200 mils soner i Barentshavet er nå gjenopptatt. En embetsrunde ble avholdt i desember i fjor, og kontaktene videreføres i år. Her har det i realiteten vært pause i drøftelsene siden 2003, siden vi har ventet på nødvendige avklaringer på russisk side.

Tonen er nå konstruktiv. Det gjøres verdifullt arbeid. Jeg har selv en god og direkte dialog med min russiske

kollega om disse spørsmålene, og vi vil under mitt besøk i Moskva i neste uke fortsette samtalen både om mulighetene og om de komplekse utfordringene i det bilaterale forholdet.

La meg avslutte gjennomgangen av nordområdene ved å vise til mine innledende merknader om hovedsporene for norsk utenrikspolitikk:

I nord ser vi klart betydningen av en systematisk tilnærming til en orden bygget på anerkjente regler, kyststatens håndhevelse av sitt ansvar og sin suverenitet, og vilje og evne til å løse utestående spørsmål på en ryddig måte.

Vi er trygge på vårt ansvar som kyststat. Vi har solid folkerettslig forankring for vår suverenitetshevdelse i Barentshavet og rundt Svalbard. Vi håndhever vårt forvaltningsansvar på en konsekvent måte. Vi deltar i kartleggingen av kontinentalsokkelens rekkevidde mot nord.

Samtidig ser vi betydningen av å holde nær kontakt med våre naboer, venner og andre interesserte. Mens vi opplever at flere ser mot nord, vil vi være i forkant og gjennomføre nordområdedialoger med våre naboer og europeiske og amerikanske partnere.

Andre er i tenkefasen i sitt syn på nordområdene. Vårt perspektiv må være at enhver tanke, enhver strategi som ikke er ferdig tenkt, gir en mulighet for Norge. Vi kan sette dagsordenen på en måte som er til å kjenne igjen, som en langsiktig tenkende og ansvarlig kyststat.

For Regjeringens europapolitikk er dette ambisjonen: Norge skal være en aktiv bidragsyter for å skape et mer rettferdig, tryggere og bedre organisert Europa.

Regjeringen vil ikke søke medlemskap i EU. Vi skal samarbeide med EU basert på vårt eksisterende avtaleverk gjennom EØS, deltakelse i byråer og tilsyn, Schengen-avtalen, samarbeidet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området og på en rekke andre avtaler knyttet til bl.a. forskning og kultur. Regjeringen foretar nå en gjennomgang av erfaringene med EØS-avtalen og Schengen-avtalens virkemåte. Vi skal også ha en aktiv profil i OSSE og Europarådet, og vi vil arbeide aktivt innen rammene av Nordisk Råd og Ministerrådet, der vi i år har formannskapet.

Vi er tjent med felles regler og standarder for det europeiske markedet. Vi vil slå ring rundt det avtaleverket som sikrer norske bedrifter og arbeidsplasser like vilkår.

Regjeringen ønsker en mer aktiv Europa-politikk. Vi må bli mer fokusert på hva som er viktig for oss, hvor vi kan gjøre en forskjell, hvor vi kan fremme bidrag, ta medansvar og så arbeide for våre nasjonale interesser og synspunkter. Mange av de utfordringene EU står overfor, er også våre utfordringer.

Regjeringen vil i løpet av våren utarbeide en handlingsplan for en aktiv, tydelig og åpen europapolitikk. Det er tre hovedkomponenter i denne strategien. Den skal inneholde klare og tidlige politiske prioriteringer. Den skal bidra til at vi opptrer konsentrert, samordnet og utnytter de mulighetene til innflytelse vi har. Den skal vektlegge at vi forvalter våre forpliktelser på en konstruktiv måte.

Vi vil styrke informasjonsarbeidet, bedre rapporteringen om europasakene og arbeide for et kunnskapsløft i

forvaltningsapparatet om EU/EØS-saker. Vi vil gjennom dialog med Stortinget legge til rette for at aktuelle europasaker kan komme tidligere til Stortinget enn før.

Gjennom EØS-finansieringsordningene tar Norge nå et medansvar for den sosiale og økonomiske utviklingen i Baltikum og Sentral-Europa. Over femårsperioden 2004–2009 vil over 9 milliarder kr bli stilt til disposisjon for utviklingsprosjekter – det meste til Polen. Det er en betydelig satsing som vil gi nye, viktige dimensjoner til vårt samarbeid med disse landene. Det må vi vite å utnytte i vår europapolitikk, men også i de bilaterale relasjonene.

Vi ser også at det kommer saker på EUs dagsorden der Norge har særskilt kompetanse. Energipolitikk og en egen forsyningssikkerhet er en sak av største betydning. EU importerer om lag halvparten av sin energi. Norge leverte om lag en fjerdedel av EUs naturgass i 2003. EUs avhengighet av import er beregnet til å øke til opp mot 70 pst. i 2030.

Vi vil prioritere å videreutvikle den energipolitiske dialogen med EU. Blant annet vil vi holde nær kontakt med EU og det russiske G8-formannskapet i oppløpet til sommerens G8-møte i St. Petersburg. I dette perspektiv er Regjeringens nordområdepolitikk og europapolitikk igjen knyttet nært sammen.

EU er Norges desidert største eksportmarked for fisk, men vi har gang på gang erfart at det rammeverk som danner grunnlaget for vår eksport, ikke er godt nok. I mer enn 15 år har vi måttet leve med restriksjoner eller trusler om restriksjoner på vår eksport av laks til EU. For knappe to uker siden besluttet EU å iverksette varige antidumpingtiltak mot norsk laks. Vi mener det ikke er grunnlag i WTOs regelverk for slike tiltak. Vi har derfor besluttet at vi om nødvendig vil forfølge denne saken i WTO. Først vil vi imidlertid snu alle steiner for å prøve å finne en akseptabel minnelig løsning. Målet er langsiktige, stabile rammevilkår for norsk oppdrettsnæring.

Laksesaken viser at vi er sårbare i dagens handelspolitiske virkelighet. Vi har vår strid med EU. Vi er stengt ute fra det amerikanske markedet. Det viser betydningen av å lykkes med en skjerpelse av regelverket som kan hindre lettvinnt bruk av såkalte antidumpingtiltak. Ikke uventet har dette norsk prioritet i de pågående WTO-forhandlingene.

WTO-ministermøtet i Hongkong i desember viste at det er framdrift i disse forhandlingene. Det ble gjort betydelige framskritt. Men like viktig var det at ministere fra 149 land ble enige. Dermed er dette multilaterale forhandlingsystemet fortsatt intakt. Alternativet til brede avtaler framforhandlet gjennom WTO er et mangfold av bilaterale avtaler eller mangel på avtaler. Felles for slike ordninger er gjerne at de sterkeste rett får råde, og utviklingslandene får ingen bedret adgang til de rike landenes markeder.

I Hongkong ble det enighet om å avvikle alle eksportsubsidier før utgangen av 2013. Det ble oppnådd enighet om at industriland og de utviklingsland som ser seg i stand til det, skal gi toll- og kvotefri adgang for de fleste varer fra de minst utviklede land. Norge gir som kjent allerede slik adgang. Utviklingslandene fikk også gjennom-

slag for at bedret markedsadgang for deres landbruks- og industrivarer skal stå sentralt i utviklingsrunden, og at det derfor må være en sammenheng mellom ambisjonsnivået for landbruk og ambisjonene for industrivarer, inkludert fisk. I tillegg ble det gitt løfter om mer handelsrelatert bistand fra en rekke land.

Ministerkonferansen bekreftet inntrykket av at utviklingslandene, til tross for at de ikke er en ensartet gruppe, ved viktige korsveier er i stand til å samle seg bak felles krav. Dette er et nytt tegn i det internasjonale forhandlingsbildet. De gjør krav på å få sin rettmessige del av verdenshandelen, spesielt på landbruksområdet. Utviklingslandene sitter i dag med nøkkelen til enighet på stadig flere områder.

Dette er en positiv og rettferdig utvikling, en utvikling Regjeringen hilser velkommen og ønsker å bidra til, slik vi gjorde i Hongkong. I kampen mot fattigdom er adgang til handel og adgang til markeder en hovedvei til utvikling. De fattige lands adgang til handel er et viktig bidrag til at verdens goder deles på en annen måte.

Samtidig skal vi være åpne for at dette vil utfordre oss og andre rike land, særlig når det kreves markedsadgang på det ene området der vi tradisjonelt har hatt høye tollsatser og høy intern støtte, nemlig landbruk.

Situasjonen er slik jeg beskrev den i min redegjørelse for Stortinget den 9. desember i fjor. Om man i forhandlingene når fram til enighet, vil dette bli krevende for norsk landbruk. Det blir behov for betydelige omstillinger. Regjeringen arbeider for å sikre ordninger som gjør det mulig å drive landbruk i hele landet, slik ambisjonen er i Soria Moria-erklæringen. Vi står ikke alene, og vi vil bruke all energi for å sikre et best mulig resultat for oss.

Regjeringens mål er å bidra til en vellykket avslutning av Doha-runden. Vi vil også arbeide aktivt for å sikre ambisiøse resultater i forhandlingene om tjenester og industrivarer, inkludert fisk, og bedring av antidumpingreguleringen. Tidsplanen framover er knapp. Viktige spørsmål innen landbruk og industrivarer, inkludert fisk, skal være løst innen utgangen av april. Runden skal være i mål innen utgangen av 2006. Vi skal gjøre vårt, men det er en meget krevende oppgave WTOs medlemmer nå står overfor.

Norge har i de senere årene fokusert innsatsen i Afrika gjennom bilateralt samarbeid med en rekke land. Nå er det også tid for å tenke nytt og strategisk i forhold til hele kontinentet. Norge trenger en fornyet afrikapolitikk som kan se utviklingspolitikk og utenrikspolitikk i sammenheng.

Til tross for mange positive utviklingstrekk i Afrika står dette kontinentet overfor store utfordringer som vil kreve en betydelig innsats både på afrikansk side og av det internasjonale samfunn. Den største fattigdomskrisen står i Afrika. Afrika har store utviklingsutfordringer, men også muligheter. Det er Afrikas ansvar, men det er også vårt ansvar. Dette er retningsgivende for norsk utviklingspolitikk. Det bør også bli det for norsk utenrikspolitikk.

Stilt overfor Afrikas utfordringer og muligheter blir selv stormakter små. Lenge dominerte de tidligere kolonimaktene, og under den kalde krigen flyttet rivaliteten mellom de to stormaktene seg til Afrika. Nå tegnes nye

mønstre. Mange definerer sin politikk på nytt. Kinas sterke engasjement, ikke minst på energiområdet, er et talende eksempel.

Innsatsen for å løse Afrikas problemer krever et bedre organisert og mer sammensveisert internasjonalt samarbeid. G8-landene satte Afrika øverst på sin dagsorden under toppmøtet i Gleneagles i fjor. Initiativet førte bl.a. til en plan for gjeldslette for en rekke fattige land, som også Norge støttet. Det er oppmuntrende at de afrikanske land gjennom Den afrikanske union og NEPAD, The New Partnership for Africa's Development, har utviklet egne strategier for hvordan kontinentets utfordringer skal kunne løses.

Det er lyspunkter i Afrika. Antallet væpnede konflikter er gått ned. Flere demokratiske valg blir gjennomført, og i flere regioner skjer det en økonomisk vekst.

Afrika er i ferd med å bli en viktig leverandør av råolje. Det er anslått at 25 pst. av den amerikanske importen vil komme fra Vest-Afrika innen 2010. Kina og India viser økende interesse for denne del av verden. Det stiller Afrika og de enkelte afrikanske råvareproduserende land i en ny sikkerhetspolitisk situasjon.

Den afrikanske union er et eksempel på at afrikanske nasjoner vil søke afrikanske løsninger på sine egne problemer. Selv om AU ennå har en lang vei å gå før samarbeidet har funnet sin form, har innsatsen for styrket afrikansk kriseløsning vist seg å være et viktig tiltak.

Særlig har vi sett dette i den innsatsen AU har gjort i Darfur og gjennom ledelsen av forhandlingene for en politisk løsning på denne tragiske konflikten. Dette vil Norge støtte. Norge har ytet bistand til begge disse tiltakene, og vurderer nå å klargjøre en norsk kapasitet til innsats i en afrikastyrke for FN.

Vi vil samarbeide tett med berørte land og institusjoner for å bidra til å sikre en fredelig løsning i Darfur og til å videreføre arbeidet med fredsavtalen for Sudan. Gjennom felles innsats har organisasjoner som FN, NATO, EU og AU funnet fram til et samarbeid som det vil være viktig å holde fast ved. Norges ambassade i Addis Abeba har siden i fjor sommer fungert som kontaktpunkt mellom NATO og AU og dermed bidratt til et smidigere samarbeid om situasjonen i Darfur.

Det er viktig å videreføre dette samarbeidet også om andre spørsmål. Vi må søke et utenrikspolitisk samarbeid med afrikanske land og institusjoner både om afrikanske og andre internasjonale spørsmål. Vi møter afrikanske land i nye, sentrale roller i internasjonalt samarbeid som WTO-forhandlingene, som sentrale oljeeksportører og som bidragsytere i innsatsen for å løse alvorlige konflikter. Vi ønsker nær kontakt med afrikanske land om disse og andre spørsmål.

Vi vil være aktive overfor FN, Verdensbanken og andre givere for å sikre en helhetlig tilnærming og koordinering slik at den internasjonale innsatsen til Afrika blir best mulig utnyttet. Vi ser også stor betydning av programmet «Olje for utvikling», som er i ferd med å finne sin form, der norsk oljeekspertise kan komme afrikanske og andre land til gode i deres anstrengelser for å sikre at inntektene fra oljevirkksomhet blir utnyttet til beste for samfunnet.

Vårt mål er et Afrika uten konflikter, der mennesker kan bygge sin framtid i fred. Regjeringen ønsker i månedene som kommer, å invitere norske kunnskapsmiljøer til en idédugnad om norske utenrikspolitiske prioriteringer i afrikapolitikken. Her som ellers trenger vi å fokusere, prioritere og sette inn kreftene der vår innsats kan utgjøre en tilleggsverdi for den samlede internasjonale innsatsen.

Etter annen verdenskrig ble store deler av det internasjonale systemet fornyet. FN og FNs Charter, menneskerettighetserklæringen og de fire Genèvekonvensjonene satte universelle standarder. Etableringen av NATO og senere EF fikk store føringer for samarbeid og sikkerhet i vår verdensdel, det samme gjorde KSSE og senere OSSE.

Vi må se etter nye måter å organisere internasjonalt samarbeid på. Vi trenger sterkere samarbeidsmønstre globalt, og regionalt som f.eks. i den større Midtøstenregionen. Vi trenger å styrke dialogene. Vi må håndtere enkelt saker; mange av dem blir ofte akutte og preget av krisehåndtering. Vi må også skaffe rom til å drøfte nye samarbeidsordninger som kan gi land og regioner rammer for sikkerhet, handel og utveksling. Det blir ikke fred og sikkerhet i Midtøsten om vi ikke tar et bredere perspektiv. I dag råder en logikk der den enes sikkerhet er kilde til den andres usikkerhet. Denne logikken må brytes, slik Europa maktet å bryte en liknende logikk i tidligere tider.

Vi skal være en pådriver for FN-reform. Vi skal støtte FNs organisasjoner. Vi skal arbeide for at disse organisasjonene, der alle verdens land er inkludert, står sentralt i den måten vi møter verdenssamfunnets utfordringer på, enten det er kampen mot menneskehandel, spredning av kjernevåpen, arbeidet for å sikre helse og utdanning til alle eller felles beredskap til å møte en global trussel som fugleinfluensa.

Samtidig må vi slå ring rundt internasjonal rett og normer som er hardt tilkjempede globale fellesgoder. Forsøk på å si at internasjonal humanitær rett og FN-paktens bestemmelser om maktbruk ikke dekker behovene i møte med nye sikkerhetstrusler – som kampen mot terrorisme – er en farlig vei.

FN-toppmøtet i september i fjor var krystallklar her. Det ble slått fast at «bestemmelsene i Charteret er tilstrekkelig til å møte hele bredden av trusler mot internasjonal fred og sikkerhet».

Kampen mot terrorisme må føres med beslutsomhet, og den må føres på grunnlag av folkerettens bestemmelser. De som begår terrorhandlinger, må pågripes og stilles til ansvar. Berørte myndigheter i landene må samarbeide tett. Norge tar del i dette samarbeidet.

Spørsmålet om sider ved den amerikanske fangebehandling har gitt grunn til uro, og det har vi tatt opp med amerikanske myndigheter. Dette er ikke noe som bare gjelder i forhold til amerikansk praksis, men det er grunn til uro for behandlingen av fanger i en lang rekke sammenhenger.

Ingen konflikt, nasjonal eller internasjonal, kan forsvare å frata en fange beskyttelse og grunnleggende rettigheter. Enhver som holdes fanget, skal som et minimum bli behandlet humant, hele tiden, uavhengig av hans eller

hennes status. Om det kan være uklart hvilken status en fange har, så kan ikke det anvendes som grunn til å frata vedkommende grunnleggende rettigheter til beskyttelse. Selve ideen om at grunnleggende rettigheter kan settes til side i kampen mot terror, vil, på lengre sikt, bare ha den motsatte effekt, nemlig at dette undergraver nettopp den kampen det er ment å føre.

Noe av det farligste ved terroren er at den bidrar til å polarisere, skape fronter og motsetninger. Kriminelle handlinger må bekjempes med forsvar og rettsvesen. Ekstremistiske holdninger må bekjempes på andre måter, først og fremst gjennom økonomisk og sosial utvikling og gjennom demokrati, dialog og forhandlinger – slik vi ser det illustrert i disse dager.

Norge skal gripe de mulighetene vi har til å fremme fred og forsoning. Vi kan ikke ha som ambisjon å ha for mange prosesser, men vi skal være rede til å følge opp der vi engasjerer oss.

Det er dette som er skissert i det tredje hovedsporet, som jeg omtalte innledningsvis. Norsk engasjement er aldri noe solospill. En styrke for Norge er våre nære bånd til USA, Canada, EU og andre sentrale aktører, og vår posisjon i FN.

Mange av sikkerhetstruslene vi står overfor i dag – terrorisme, grenseoverskridende kriminalitet, ødeleggelse av miljø eller spredning av sykdommer – har sitt opphav i konfliktområder langt fra oss. Men «langt fra oss» er et sted som ikke lenger finnes på dagens verdenskart over kommunikasjonslinjene. Frykt spres via videobånd på TV. Selvmordere tar T-banen. Ytringer sprer seg verden over i samme sekund. Heroinen på gata i våre byer kommer fra landsbygda i Afghanistan.

En målrettet, systematisk innsats fra norsk side for å bidra til å løse noen av disse konfliktene er derfor et spørsmål om solidaritet, menneskeverd og sikkerhet. For å gjøre en slik innsats må vi ha handlefrihet til å snakke med partene. Det er på denne bakgrunn at Regjeringen før nyttår besluttet at vi vil forholde oss til FNs terrorliste og ikke automatisk slutte opp om EUs liste.

Vårt arbeid for å styrke menneskerettighetene har mange former. Vi vil se et sterkere FN, hvor menneskerettighetsarbeidet er blant kjerneoppgavene. Vi arbeider i forhold til en rekke enkeltland om mulighet med dialog som utgangspunkt og sikte. Vi har menneskerettighetsdialoger med Kina, Indonesia og Vietnam, og vi vil se sensitivt på en liknende dialog med Iran.

Erfaringene viser at det å markere uenighet i grunnleggende spørsmål ved å avstenge seg fra kontakt med slike lands myndigheter har begrenset effekt. Dette er hovedgrunnen for at Regjeringen har valgt å legge om politikken og engasjere seg i en dialog med myndighetene på Cuba. I lengre tid har vi vært avskåret fra dialog, som eneste europeiske land. Nå kommer vi i posisjon til å føre en kritisk dialog og til å engasjere oss med det sivile samfunn på Cuba.

Siste dagers hendelser er tett vevet sammen med det bredere bildet av konflikten i Midtøsten. Det kan derfor passe med å avslutte der jeg begynte, med situasjonen i en region der så mange av dagens konfliktmønstre samles.

Regjeringen vil være seg sitt ansvar bevisst og utnytte de mulighetene vi har til å bidra til en fredelig og ikke-voldelig utvikling. Nettopp derfor er det viktig å understreke at stemningen i disse dagene ikke skal få oss til å trekke oss tilbake. Det store flertall ønsker ikke vold og konfrontasjon, de ønsker en utvikling som kan sikre fred, sikkerhet, rettferdighet og utvikling. Vi skal stå på dette flertallets side.

Den politiske virkeligheten i Midtøsten og rammene rundt konflikten mellom Israel og palestinerne er radikalt forandret etter Hamas' seier ved det palestinske valget og i lys av det forestående valget i Israel i mars.

Regjeringen respekterer resultatet av demokratiske prosesser. Sammen med det internasjonale samfunnet var vi en pådriver for et demokratisk valg. Da må vi respektere et demokratisk resultat. Fortsatt er det for tidlig å si hva slags regjering palestinerne kan vente seg, og det er fortsatt uklart hva slags politikk en slik regjering vil føre.

Derfor skal ikke verdenssamfunnet nå uttale seg slik at man driver fram kompromissløse holdninger ved å stille detaljerte og absolutte krav. Det er naturlig at man vil trenge tid til å områ seg på palestinsk side.

Likevel gjentar vi det som er norsk hovedsyn: En løsning på konflikten mellom israelere og palestinere må skje gjennom forhandlinger, ikke gjennom vold. Partene må akseptere tidligere inngåtte avtaler og forpliktelser, inkludert FNs resolusjoner og Veikartet for fred. Målet må være en tostatsløsning der Israel og en palestinsk stat kan leve i sikkerhet innen internasjonalt anerkjente grenser. Vårt budskap til begge parter må være at demokratisk valgte regjeringer følger denne kursen. Da kan de påregne vår og verdenssamfunnets støtte.

I denne sammenheng er det av stor betydning at veien til løsningen går gjennom forhandlinger, og at partene ikke går til ensidige tiltak. Israels bygging av separasjonsmuren er et slikt ensidig tiltak. Fra norsk side opprettholder vi vår protest mot byggingen av denne barrieren på palestinsk område, som vi mener bryter med folkeretten.

Israel har fortsatt utbyggingen av bosettinger rundt Øst-Jerusalem og på Vestbredden, i strid med prinsippene i Veikartet for fred og med folkeretten. Det tegner seg et bilde av at Israel systematisk fester grepet om Øst-Jerusalem og splitter opp palestinsk område. Dette er uakseptabelt og undergraver i praksis en tostatsløsning.

Samtidig har Israel et krav på å leve i sikkerhet og trygghet. Derfor har palestinske selvstyremyndigheter og Israels naboer et ansvar for å forhindre og bekjempe bruk av vold og terror.

Fram til en ny regjering er dannet vil den avtroppende bli sittende som forretningsministerium under ledelse av president Mahmoud Abbas. Denne situasjonen kan komme til å vare i flere måneder. I den tiden må vi opprettholde støtten for å hindre at de palestinske institusjonene kollapser.

Norge er i tett dialog med de andre giverlandene for å samordne vår giverinnsats, nettopp for å hindre at dette skjer. Mine samtaler med utenlandske kolleger har vist stor samstemmighet om at det internasjonale samfunn

ikke må svikte president Abbas og forretningsministeriet i overgangsperioden.

En viktig rolle for oss er vervet som koordinator for giverlandene til de palestinske myndighetene. Framover vil vi intensivere vårt arbeid med å styrke forståelsen i giverlandenes hovedsteder om fortsatt samordnet internasjonal støtte til den palestinske nasjonsbyggingen. Det er samtidig nødvendig at det bringes orden i de interne palestinske forhold som har medvirket til denne dårlige økonomiske situasjonen.

Utviklingen i Midtøsten henger nøye sammen med utviklingen i resten av regionen. Derfor er den iranske presidents utspill mot Israel, og hans uttalte støtte til palestinerne væpnede motstand, alvorlig og bidrar til å undergrave fredsbestrebelsene i området.

Det iranske atomprogrammet gir også grunn til uro. Arbeidet med å hindre at nye land får tilgang til kjernevåpen, er viktigere enn noensinne. Iran har sin fulle rett til å utvikle kjernekraft til fredelige formål. Men berettiget mistanke om at Iran har planer om å anrike uran for et militært atomvåpenprogram, vekker uro i mange land og står i direkte strid til Irans forpliktelser under Avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen.

Dette er bakgrunnen for det økte politiske presset mot Iran slik det kom til uttrykk i vedtaket i Det internasjonale atomenergibyrået, IAEA, den 4. februar. Kravet fra det internasjonale samfunn er at Iran stopper all virksomhet knyttet til anrikingen av uran og gir IAEA full tilgang til sine anlegg. Det gjelder også forskning og utvikling.

Regjeringen legger vekt på at det er bred oppslutning bak vedtaket i IAEAs styre om å rapportere Irans atomaktiviteter til FNs sikkerhetsråd. De fem faste medlemmene av Sikkerhetsrådet står nå samlet. Jeg vil også framheve at denne resolusjonen nettopp tok et bredere perspektiv da den understreket behovet for å motvirke atomvåpen i hele regionen, altså utenfor Irans grenser.

For Regjeringen har det vært av avgjørende betydning å bidra til å styrke IAEAs kontrolloppgaver i Iran. Uten en slik medvirkning fra Sikkerhetsrådet ville ikke dette vært mulig. I vedtaket fra det ekstraordinære styremøtet er det ingen føringer på at Sikkerhetsrådet behandler dette spørsmålet nå. Det er fortsatt IAEA som har ledelsen i denne saken. Jeg er tilfreds med at også de faste medlemmene av Sikkerhetsrådet ser det slik.

Det er nå viktig at Iran forstår alvoret i situasjonen og stanser de delene av sitt program som det har vært reist tvil om. Neste skritt vil være at generaldirektør ElBaradei framlegger en ny vurdering av Irans kjernefysiske program på IAEAs styremøte 6. mars.

Vi vektlegger betydningen av dialog. Vi har stor respekt for det iranske folk. Vi ønsker Iran aktivt med i det internasjonale samfunn. Vi ønsker ikke isolasjon. Vedtaket åpner for forhandlingsbordet. Det må vi arbeide med å utnytte.

Til sist: I møte med en verden i endring kan man bli slått av at så mange av sakene vi bruker tid på, er blant de små. Samtidig strever vi med å få konkret handling på de aller største, som handler om vår tids virkelige eksistensutfordringer.

Våre største utfordringer handler trolig om endringer i jordas klima, endringer som med all sannsynlighet er menneskeskapte, og kampen mot global fattigdom. Konsekvensene av klimaendringene vil vise seg tiår for tiår på en måte som kan ha stor effekt på livsgrunnlag og levevilkår i alle deler av verden. Mest merkbare synes endringene å bli rundt klodens poler, særleg den nordligste.

Men erfaringene viser også, som før, at de som rammes aller hardest, er de fattigste i sør.

Verden er på vei mot å nå flere av de globale utviklingsmålene om å halvere antallet mennesker som lever i fattigdom, innen 2015. Likevel lever hundrevis av millioner i dyp fornedrelse. Flere sulter i dag enn for ti år siden. Mange nektes adgang til utdanning. Hiv/aids-epidemien brer om seg. Og millioner lever på flukt.

Mot disse utfordringene strever verden med å komme opp med effektive tiltak. Vi mangler gode nok mekanismer og grep til å svare på disse største av alle utfordringer. Og ikke minst mangler det politisk vilje. Det henger sammen med en krevende kobling mellom utfordringenes natur og løsingenes karakter.

Dagens globale styresett mangler tilstrekkelig evne til å ta felles ansvar, til å fordele byrder rettferdig og til å påse at alle gjør sitt. Jeg nevner dette for å understreke den overordnede betydningen av å utvikle det globale styringssettet vidare, at vi må jobbe med våre egne holdninger og engasjere oss med andre for at internasjonalt samarbeid skal styrkes, målrettes og gjøres handlekraftig. Også det må være en del av vår utenrikspolitiske ambisjon og vår vilje til forandring.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse legges ut for behandling i et senere møte i Stortinget – og anser det for vedtatt.

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Jon Lilletun til utenriksministeren:

«Artikkel 18 i Konvensjonen om sivile og politiske rettar slår fast at alle har rett til åleine eller saman med andre å utøve sin religion, privat og offentleg. Trass i dette skjer det brot på religionsfridomen i ei rekkje land, og mange vert krenkte for si trus skuld. I fleire land gjev ikkje styresmaktene innbyggjarane sine effektivt vern, og mange religiøse minoritetar vert møtte med unødvendig brutal bruk av makt frå styresmaktene. I Kina og Vietnam vert kristne og muslimske leiarar forfølgde og dømde til døden. I Turkmenistan ser vi ein auka religiøs intoleranse. I Pakistan, Egypt og Iran risikerer konvertittar livet. På bakgrunn av dei mange grove brota på menneskerettane er det behov for å auke presset på statar som krenker trusfridomen.

Kva vil utanriksministeren gjere for å auke vernet om trusfridomen?»

Jon Lilletun (KrF) [11:46:57]: Min interpellasjon i dag om trusfridom har fått eit dramatisk bakteppe i den veldige demonstrasjonsbølga som dei siste dagane har

rast over mange muslimske land, særleg i Midtausten. Grunnane til herjingane er nok samansette, men eit viktig moment er at mange muslimar kjenner sin religiøse identitet trampa på. Dei reagerer på at deira fremste profet vert karikert og håna. Raseriet er derfor dels ein reaksjon på noko dei kjenner som ei audmjuking, og dels eit uttrykk for at dei lever i eit samfunn der ein ikkje har nokon sterk tradisjon for trusfridom og ytringsfridom.

Skal vi kunne førebyggje denne typen reaksjonar, må vi tryggje trusfridomen den plassen i samfunnet som erklæringa om menneskerettane krev. Fleire av dei landa der innbyggjarane no reagerer med vald, har gjeve religion ein sentral plass i samfunnet, men ikkje trusfridom. Derfor må vi auke vernet om trusfridomen, for å unngå situasjonar som dette i framtida.

Som Jürgen Habermas påpeikar, spelar religionen ei stadig viktigare rolle for politiske føremål over heile verda, bortsett frå i Europa. I eit verdshistorisk lys er den vestlege rasjonalismen faktisk det verkelege unntaket, seier han. Habermas meiner at så lenge dei sekulære borgarane oppfattar religiøse tradisjonar og religiøse fellesskap som ei forelda leivning frå førmoderne samfunn, vil dei oppfatte trusfridomen som lite anna enn eit vern av ein utryddingstrua art. Etter deira meining har religion i seg sjølv ikkje lenger nokon rett til eksistens.

Det må ikkje verte slik at dei som er opptekne av trusfridom, framstiller det sekulære som det optimale og berre sjeldan finn høve til å påpeike brot på retten til å tru. I den vestlege verda i dag er vi svært opptekne av det sekulære, og det vert ofte framheva som eit ideal. Då ser ein ikkje den rolla religion og tru spelar i det menneskelege livet i det daglege. Kanskje er det nettopp fordi vi er vortne så opptekne av det sekulære, at vi gløymer å rette merksemd mot det religiøse?

Vi kan ikkje rangere menneskerettane. Alle er like viktige, og alle fortener auka fokusering. Det skjer i dag grove brot på dei sosiale, økonomiske, sivile, kulturelle og politiske rettane i mange land. Eg vil likevel rette merksemda mot éin menneskerett i denne interpellasjonen, nemleg retten til trusfridom.

Kvifor er det så viktig å fokusere på religiøs forfølgning og trusfridom? Fordi lidingar eller død på eit slikt grunnlag er verre enn noko anna? Nei, absolutt ikkje. Årsaka til at vi treng merksemd på trusfridom, er at temaet har vore forsømt, meir enn mange andre menneskerettar. Det skjer i dag grove brot på trusfridomen, utan at dette får særleg merksemd. Difor treng saka større politisk merksemd. Heller ikkje menneskerettsorganisasjonar har hatt trusfridom høgt på agendaen.

Ei av årsakene til at trusfridom og religiøs forfølgning har vorte neglisjert, er at tru ikkje har vorte sett på som ein viktig del av menneska sine liv. Det essensielle punktet her er ikkje om ein er personleg truande eller mislikar religion, men om ein innser at religion er eit nøkkelement i dei politiske og menneskelege rettane.

Trusfridom og forfølgning for si trus skuld handlar ikkje om menneskerettsbrot mot alle religiøse menneska. Dei fleste menneske i verda har ei religiøs tilknytning. Det eg er oppteken av, er forfølgning av menneske der sjølve årsaka

(Lilletun)

til forfølgninga er den religiøse tilknytninga. Til dømes hadde dei fleste i Rwanda ei religiøs tru, men folkemordet var etnisk basert. Menneska vart drepne fordi dei var tutsiar, uavhengig av deira religion. Så skal vi samstundes erkjenne at det berre er få konflikhtar der religion er den einaste årsaka; det heng som regel saman med etniske, politiske, religiøse og økonomiske årsaker.

Den 1. februar 1972 vart det reist ein interpellasjon her i Stortinget om kva Noreg kunne gjere for å få slutt på forfølgninga av kristne bak jernteppet, i Sovjetunionen. I debatten deltok representantar frå alle partia som då var representerte på Stortinget. Det var det første parlamentet i verda som tok opp forfølgninga i Sovjetunionen til debatt, og interpellasjonen til Bergfrid Fjose vekte stor politisk merksemd. Saka fekk brei dekning i pressa. Den engelske utgåva av referatet frå debatten vart send til dei fleste styresmaktene i verda og til leiarar av store internasjonale humanitære, kyrkjelege og politiske organisasjonar. Bergfrid Fjose fekk takkebrev frå truande menneske i Sovjet. Det viktigaste var at saka vart sett på den politiske dagsordenen. Dette fekk store konsekvensar for mange menneske.

Eg har ikkje mindre ambisjonar med denne interpellasjonen – heller større. I ein kommentar til debatten i 1972 heitte det at interpellanten ikkje fekk noko klart og eintydig svar på spørsmålet sitt, og at det vel heller ikkje var forventet. Eg har forventningar til utanriksministaren og til kva vi konkret kan oppnå med å reise ein debatt om trusfridom. Eg vil difor seinare kome med konkrete forslag til kva Noreg kan gjere for å auke merksemda på trusfridomen.

Artikkel 18 i Konvensjonen om sivile og politiske rettar slår fast at alle har rett til åleine eller saman med andre å utøve sin religion, privat og offentleg. Dei fleste landa i verda har skrivne under på denne konvensjonen, men vi veit at mange styresmakter bryt desse rettane kvar dag. I Kviterussland går utviklinga i feil retning. I Pakistan, India og Egypt risikerer konvertittar livet. I Egypt er det framleis vanskeleg for unge koptarar å få seg utdanning. I Turkmenistan og Irak har ein sett ein aukande religiøs intoleranse.

Like før jul hadde vi ein debatt i Stortinget om situasjonen i Iran. Det er ikkje tvil om at det iranske regimet bryt menneskerettane. Der vert bahaistudentar nekta tilgang til høgare utdanning. Iranske styresmakter har gjort det klart at dei ville fått tilgang om dei erklærte seg som truande muslimar. Presidenten i Iran er òg med på å spreie religiøs intoleranse med sine fråsegnar om jødar. Han meiner Holocaust er ein myte, og han vil fjerne Israel frå kartet. Mange asylsøkjjarar kjem til Noreg frå Iran, nett opp på grunn av religiøs forfølgning. Noreg må ta dette på alvor. Eg vert uroleg når eg les skrivet frå UNE om at så lenge iranske konvertittar held trua si for seg sjølve, vil dei ikkje risikere noko ved berre å ha konvertert. Det står i Utlendingsnemnda sitt praksisnotat frå 27. mai 2005. I det same notatet viser dei til at islamsk lov heimlar dødsstraff ved fråfall frå islam. I artikkel 18 i Konvensjonen om sivile og politiske rettar står det ikkje berre at ein har rett til ei privat tru. Ein har òg rett til å utøve si tru saman

med andre. Utanriksministeren sa sjølv i debatten 25. november at utviklinga når det gjelder menneskerettar i Iran, er urovekkjande.

Like etter denne stortingsdebatten fekk eg ein urovekkjande e-post. Det gjaldt situasjonen i Indonesia. I e-posten var det ei lang skildring av dei store utfordringane kristne i Indonesia står overfor. Sterkast var likevel bileta av unge jenter som vart halshogde i Poso i oktober 2005. Dei vart halshogde fordi dei var kristne. Fleire andre unge kristne jenter er no truga med halshogging. Her må Noreg gjere noko før fleire jenter vert drepne.

Situasjonen i Kina har ved fleire høve vore oppe til debatt i Stortinget. Kristeleg Folkeparti fremja seinast våren 2005 ein interpellasjon om brota på menneskerettane i Kina. Landet har stor økonomisk framgang, men lite vert gjort for å stanse undertrykkinga og krenkinga av dei sivile og politiske rettane. Uigurmuslimane og tibetanske buddhistar lever under kulturell og religiøs undertrykking. Tilhengjarar av Falun Gong vert torturerte, dei vert dømde til fengselsstraffer på over 20 år, og dei vert lagde inn på mentalsjukehus eller sende til arbeidsleirar utan rettargang. Protestantar og katolikkar vert trakasserte, kyrkjer vert øydelagde.

Noreg har mykje samarbeid med Kina, og det gjev oss eit godt grunnlag for å kritisere brota på menneskerettane. Eg trur vi kan bruke dei årlege rundeborda i menneskerettsdialogen meir aktivt. Eg trur òg det ville vere nyttig å effektivisere og tilføre meir ressursar til organisasjonar og rørsler som arbeider med desse tema, som t.d. Oslokoalisjonen, Kina-programmet, Amnesty og Helsingforskomiteen.

Noreg har òg ein menneskerettsdialog med Vietnam. Her finn vi fleire prov på at religiøse minoritetar vert brutalt torturerte av styresmaktene. Særleg gjeld dette etniske hmongkristne og andre religiøse minoritetar.

På bakgrunn av dei mange grove brota på menneskerettane er det svært alvorleg å registrere at det har vore lite politisk press på statar som nektar å vareta innbyggjarane sin rett til religions- og trusfridom. Eg har nemnt nokre få land. Lista er lang. Svært mange vert krenkte. Kvar dag lever menneske i frykt for si trus skuld. Noreg må gjere meir for desse menneska.

Eg ynskjer her å kome med konkrete tiltak, så dette ikkje berre vert ein debatt om ord, men om handling:

- Trusfridom må høgare opp på den politiske agendaen. Kvar gong Noreg har kontakt med totalitære regime, må vi ha menneskerettar og trusfridom som ein del av forhandlingane og samtalen.
- Vi bør òg gå i tettare dialog med andre land og organisasjonar. Saman kan vi øve eit sterkare press på statar for å stanse krenkinga og forfølgninga av truande.
- Det bør òg opprettast ein eigen uavhengig kommisjon for trusfridom. Denne kommisjonen må kome med årlege anbefalingar til Utanriksdepartementet. Ein slik kommisjon har USA oppretta, og han vert sett på som svært truverdig og er mykje brukt av menneskerettsorganisasjonar verda over.
- Utanriksdepartementet bør utarbeide ein årleg rapport om trusfridom. Denne må vere basert på ei eiga forsk-

ing og på data frå uavhengige forskingsinstitusjonar, organisasjonar, fagmiljø og ein eventuell uavhengig kommisjon.

- Utanriksdepartementet må vere pro-aktivt og i stadig dialog med frivillige organisasjonar som arbeider med temaet. Det er mange i Noreg som har grundig kjennskap til dette feltet og til forholda i dei særskilde landa, m.a. Norsk Misjon i Øst og Amnesty.
- Utanriksdepartementet kan opprette ei stilling som ambassadør eller spesialrådgjevar for internasjonal trusfridom.
- Departementet bør ha ei eiga heimeside på Internett for trusfridom og religiøs forfølgning.
- Diplomatar og tilsette i utanrikstenesta bør verte lærte opp til religionsforståing og verte betre orienterte om brota på menneskerettane som gjeld dei religiøse rettane.

Sigvald Oppbøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:58:11]: Av forskjellige årsaker har det dessverre tatt noe tid før denne interpellasjonen kunne bli besvart. Men den siste tidens hendelser har vist hvor høyaktuell saken er, så jeg takker for spørsmålet.

Religions- og livssynsfriheten er grunnleggende blant menneskerettighetene, noe representanten Lilletun gjør rede for, ikke bare fordi religions- og livssynsfriheten utgjør en fundamental rettighet for ethvert menneske, gir identitet og er et følelsesmessig forhold, men også fordi religionen kan misbrukes, ikke minst i voldelige konflikter.

Arbeidet for å styrke religions- og livssynsfriheten er en del av vår samlede innsats for menneskerettighetene, og dette har høy prioritet for denne regjeringen.

Religions- og livssynsfriheten står i nær sammenheng med ytringsfriheten, forsamlingsfriheten og organisasjonsfriheten. Ytringsfrihet er en forutsetning for at mennesker skal kunne utøve sin religion og sitt livssyn. Det er en rettighet som er kjempet fram gjennom tidene til den status den har i dag. Den må vi bidra til å holde intakt og ikke svekke.

En annen verdi har også kjempet seg fram. Det er evnen til dialog, evnen til kompromiss, en innstilling til forskjeller som gjør at vi kan leve med dem og ikke ty til vold.

I mange stater finnes restriksjoner i organisasjonsfriheten for å innskrenke borgernes religionsutøvelse. Eksempler på dette ser vi i Kina og Vietnam, hvor myndighetene krever at alle religiøse grupper skal registreres og godkjennes. Retten til å utøve sin tro er avhengig av ytringsfriheten. Samtidig kan ytringsfriheten brukes til å krenke andre menneskers religionsutøvelse. Det er dette noe av den aktuelle striden rundt de såkalte karikaturene handler om, hvor vi ser at verdier blir satt opp mot hverandre.

Ytringsfriheten er en grunnleggende rettighet i vårt land. Det er et kjennetegn ved vårt demokrati at det ikke

er regjeringens ansvar å bestemme hva som står i norske medier. Redaktørene må ta ansvar. Så er det eventuelt opp til domstolene å vurdere om ytringer er av en slik art at de kommer på kant med lovens bestemmelser, som setter grenser for ærekrenking, trusler e.l. Samtidig mener jeg at det er en del av ytringsfriheten å avveie hva man trykker og ikke trykker, og at det må være tillatt å påpeke at noe som er kommet på trykk, kanskje burde vært utelatt, uten dermed å antyde at loven burde forby det.

Jeg har forståelse for at karikaturen av profeten Muhammed oppleves som krenkende for muslimer, og at slike ytringer bidrar til å forsterke motsetninger, øke spenningen og polariseringen innad og mellom kulturer. Vi må ta klart avstand fra de voldelige aksjonene som vi har sett den siste tiden, slik vi har vært inne på tidligere i dag. Samtidig vil jeg også bruke denne anledningen til å rette en takk til muslimske miljøer i Norge, som vi har et godt samarbeid med, og som på en konstruktiv måte bidrar til å dempe spenninger gjennom dialog og brobygging.

Interreligiøs dialog er et sentralt virkemiddel både på myndighetsnivå og i det sivile samfunn. Her kan jeg bl.a. nevne dialogen som har funnet sted mellom Mellomkirkelig Råd og Islamsk Råd.

Vi vil bruke tiden framover til å holde nær kontakt med muslimske miljøer og oppfordre dem til å bruke sitt kontaktnettverk til å bidra til å dempe de spenningene som har oppstått. Det er også en del av det større bildet som representanten Lilletun har trukket opp.

La meg peke på noen utviklingstrekk som truer religions- og livssynsfriheten, bl.a. i lys av de landeksempler representanten Lilletun trekker opp. Kampen mot terror kan skape utfordringer for religions- og livssynsminoriteter. FNs spesialrapportør for religions- og livssynsfrihet er bekymret for økt religiøs intoleranse som følge av at religion kobles til terrorhandlinger. Kampen mot terror må ikke føres slik at den forsterker mistillit og fiendebilder. Da er vi like langt.

Når alminnelige rettssikkerhetsgarantier ikke foreligger i et land, er religiøse minoriteter spesielt utsatt for menneskerettighetsbrudd. Medlemmer av slike minoriteter kan risikere langvarige frihetsstraffer og, enda verre enn det, dødsstraffer, som representanten Lilletun var innom. Dette er forhold vi ikke kan akseptere. Derfor tar vi opp brudd på religions- og livssynsfrihet når det skjer ved hjelp av internasjonale og bilaterale virkemidler og kanaler, og vi tar opp enkeltsaker der personer er fengslet på grunn av sin religiøse tro.

Gjennom Norges menneskerettighetsdialoger arbeider norske institusjoner for å påvirke rettssystemene i f.eks. Kina og Vietnam, sammen med partene i disse landene. Brudd på trosfriheten har i flere land sammenheng med inter- og intrareligiøse konflikter, og overgrep begås av religiøse grupper uten tilknytning til staten. Selv om den enkelte stat har ansvaret for å forhindre slike overgrep, får ikke alltid religiøse minoriteter vern av myndighetene. Minoritetsgruppene utsettes for trakassering, og alvorlig voldsbruk forekommer. At stater på grunn av manglende evne eller vilje ikke klarer å beskytte sine innbyggere, viser at vår innsats for fremme av trosfriheten også må ret-

tes mot det sivile samfunn. La meg ta et eksempel: Pakistan.

Den største trusselen mot trosfriheten i Pakistan kommer fra militante muslimske krefter. Konflikter mellom sunni- og sjiamuslimer krever menneskeliv. Det forekommer også angrep på konvertitter, ahmadiyyaer og den kristne minoriteten i landet. Etter initiativ fra pakistanske myndigheter har Norge engasjert seg for å fremme interreligiøs dialog mellom muslimer og kristne. Dialogen utgjør en plattform også for intern muslimsk dialog med hovedfokus på å ansvarliggjøre og moderere de fundamentalistiske kreftene i Pakistan. Kirkens Nødhjelp har her spilt en viktig tilretteleggerrolle, og det viser den betydningen organisasjoner og nettverk i det sivile samfunn har. Vi vil jobbe gjennom dem som en av våre strategier.

Religiøs dialog er på den måten en viktig del av Norges bilaterale samarbeid med en rekke land, og dette arbeidet ønsker vi å videreføre. Religiøs dialog er en integrert del av vårt arbeid for fred, forsoning og menneskerettigheter. Vi støtter inter- og intrareligiøse prosesser i konfliktområder som Midtøsten, på Afrikas Horn og som nevnt i Pakistan. Flere norske organisasjoner får støtte til å drive slikt arbeid, bl.a. Mellomkirkelig Råd, Kirkelig fredsplattform og Kirkens Nødhjelp. Vi har i flere år også støttet Oslokoalisjonen for tros- og livssynsfrihet, og arbeider for å fremme toleranse bl.a. i Kina, Indonesia, Kaukasus og Sentral-Asia. Jeg må også nevne møtet som Gunnar Stålsett har ledet i Oslo i disse dager mellom ulike religionsretninger i Europa, et positivt tiltak som Regjeringen vil støtte.

Regjeringen ønsker å videreutvikle arbeidet med religionenes rolle i utenrikspolitikken. Ved årsskiftet ble det opprettet en prosjektgruppe om religiøs dialog med representanter også fra eksterne miljøer i Norge. Formålet er å utveksle og systematisere erfaringer fra religiøs dialog og peke på muligheter for å styrke norsk tilrettelegging av slike dialoger.

Vi vil også videreføre kompetansebyggingen om religionenes rolle i internasjonal politikk. Gjennom et forum for religion og utenrikspolitik vil vi holde jevnlig møter med norske miljøer for å drøfte arbeidet innenfor dette feltet. Stikkordene er kunnskap, forståelse, respekt og dialog. Det er gjennom en kritisk dialog vi best kan øve innflytelse på stater der det er behov for økt respekt for trosfriheten. Gjensidig isolasjon og boikottliknende virkemidler som ikke er forankret i klare FN-vedtak, vil vanskelig føre fram.

Vårt syn kommer tydelig til uttrykk i alt vårt engasjement i FN, hvor vi bl.a. støtter aktivt FNs spesialrapportør for religions- og livssynsfrihet, og vi var medforlagsstiller til resolusjonen om religions- og livssynsfrihet da den ble behandlet sist høst. I de land hvor det er mulig, har vi kontakt med menneskerettighetsforsvarere og andre representanter for det sivile samfunn. Ofte samarbeider Norge med EU, og vi er aktive støttespillere i OSSEs og Europarådets arbeid for religiøs toleranse. La meg også nevne at vi har utarbeidet en egen håndbok til støtte for menneskerettighetsaktivister i mange land. Den kan også komme godt med her.

Jeg vil takke representanten Lilletun for at han har reist dette spørsmålet. Dette blir et område Regjeringen vil vie økt oppmerksomhet. Bred forankring i Stortinget vil være et siktemål for den videre utformingen av politikken. Jeg har også notert meg de forslagene som representanten Lilletun fremmet. Alle forslag vil vi studere med interesse, og vi vil melde tilbake vår vurdering av dem.

Jon Lilletun (KrF) [12:06:20]: Eg vil takke utanriksministeren for svaret, eit svar eg oppfatta som stort sett positivt. Det er svært mange av dei tiltaka som det vart referert til og som har hatt ei lengre historie bak seg, og òg initiativ som utanriksministeren har teke, som eg synest er svært positive.

I dagens Vårt Land uttrykkjer biskop Younan, den lutherske biskopen i Jerusalem, at det er behov for meir dialog mellom religionane og ikkje minst mellom islam og kristendommen. Han framhevar Oslokoalisjonens arbeid i forhold til akkurat den biten.

Etter det som vart sagt i debatten etter statsministeren si utgreiing i dag, og at mange har gjeve ros til dei muslimske miljøa i Noreg, er det heilt opplagt at ein av grunnane til at ein har lukkast, er at dette ikkje kom heilt uforvarande på det norske miljøet. Oslokoalisjonen og andre krefter i Noreg har gjennom lang tid bygd tillit mellom desse miljøa, som det faktisk er viktig å vise til, og det er det arbeidet som biskop Younan ber om at ein òg i større grad fremmar internasjonalt. Difor helsar eg med glede at ei støtte til religiøs dialog mellom kyrkjeleiarar nasjonalt og internasjonalt vert sett i gang, og likeins at ein òg støttar eit folk til folk-samarbeid – eit menneske til menneske-samarbeid – mellom frivillige organisasjonar innanfor dei forskjellige religionane.

Eg hadde i mitt tilleggsspørsmål tenkt å utfordre statsråden på dei konkrete forslaga som eg har fremma, men der har han allereie kvittert med at han skal sjå positivt på det med omsyn til ein gjennomgang, så då vil eg berre seie at eg ser med forventning fram til den tilbakemeldinga. Eg meiner at svaret frå utanriksministeren i dag bør vere grunnlag for at Noreg ytterlegare kan styrkje den posisjonen som vi har på dette feltet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:09:21]: Jeg tror representanten Lilletun og jeg ser veldig likt på mange av disse spørsmålene. I min redegjørelse understreket jeg betydningen av menneskerettigheter og det å arbeide langs flere spor. Også her tror jeg vi har felles syn. Hvorvidt deler av tiltakene som er foreslått, allerede er dekket, eller kan imøtekommes på andre måter, skal vi da med respekt vurdere.

Jeg vil også si meg enig i det som er blitt sagt, og som egentlig har vært lite framme i offentligheten, nemlig hvordan Mellomkirkelig Råd og Islamsk Råd i flere uker har jobbet med denne saken som nå har eksplodert internasjonalt. I møte med begge de partene har jeg fått en innsikt i at det har vært arbeidet klokt, målrettet og ansvarlig med denne saken lenge før offentligheten ble kjent med den. Jeg tror de dialogene er noe av grunnen til, som også representanten Lilletun sier, at denne saken er blitt be-

handlet med klokskap i det norske samfunn. Dette er vi opptatt av også i den bredere utenrikspolitiske sammenhengen. Jeg vil imidlertid understreke betydningen av at vi ikke isolerer den religiøse dimensjonen i vår tilnærming til internasjonale konflikter og dialogprosesser, fordi den jo ofte henger sammen med det økonomiske, det sosiale osv., og også er på vakt mot den fare som ligger i at autoritære krefter utnytter religiøse strømninger og stemninger til å fremme autoritære politiske mål. Men det å ha økt kunnskap om hvordan religionen spiller inn på vårt fagfelt – utenrikspolitikken – har ligget til grunn for de tiltakene jeg nevnte, som opprettelse av et eget forum, økt forskning og økt kontakt med ulike nettverk. Jeg vil samtidig si at jeg er helt enig når det gjelder Oslokoalisjonens rolle, men det er også betenkelig, som vi i dag hørte på radioen, at Trond Bakkevik måtte meddele at et planlagt møte måtte utsettes på grunn av det som nå skjer i Midtøsten rundt disse spørsmålene. Det viser jo da også hvor sårbare slike positive tiltak er.

Marit Nybakk (A) [12:11:37]: La meg først gi ros til interpellanten for en særdeles viktig og også veldig aktuell interpellasjon, at alle har rett til å utøve sin religion, privat og offentlig, uten forfølgelse, uten trakassering.

Alle erklæringer og konvensjoner om grunnleggende menneskerettigheter slår fast retten til religions- og livssynsfrihet som et viktig fundament. Religion og religionsutøvelse er en del av enkeltmenneskets identitet. Arbeidet for å sikre religionsfriheten vil alltid være en del av vår samlede innsats for menneskerettigheter. Vi ser at denne retten blir krenket, som også både interpellanten og ministeren har sagt, over hele verden. I Oslo har vi f.eks. noe som heter Ahmadiyya-menigheten, som har flyktet fra forfølgelse i Pakistan. Vi ser at kristne forfølges i Iran og i Palestina. I Kina krever myndighetene at alle religiøse grupper skal registreres og godkjennes. Vi husker alle overgrepene mot all religionsutøvelse i tidligere kommunistiske stater.

I Norge slår straffeloven § 135 a fast:

«Den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring, straffes med bøter eller fengsel.»

Videre står det bl.a.:

«Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn, eller
- c) homofile legning, leveform eller orientering.»

Det betyr at i Norge har vi faktisk en veldig sterk lovbeskyttelse mot krenking av religioner og av religiøse symboler.

Den aktuelle situasjonen gjør at vi likevel må problematisere den fundamentale retten til religionsutøvelse også opp mot andre rettigheter. Utenriksministeren og for så vidt også interpellanten trakk fram forholdet mellom respekten for individets tro og religionsutøvelse og ytringsfriheten, som også har vært tema før i dag. Det finnes kanskje også andre motsetningsforhold mellom ulike

delar av Verdenserklæringen om menneskerettighetene. Der slås det fast at hvert enkelt individ, menn, kvinner og barn, er enestående med ukrenkelige rettigheter. Enkeltmennesket skal vernes mot undertrykking, mot fattigdom, mot overgrep og nedverdiggelse. Jeg har i flere tidligere debatter i denne salen problematisert forholdet mellom religionsfrihet og grunnleggende menneskerettigheter for kvinner. Det begås overgrep mot kvinner i religionens navn i en rekke muslimske samfunn, men også i små kristne sekter her hjemme. Dersom det oppstår konflikter mellom jenters og kvinners fundamentale menneskerettigheter og rett til religionsutøvelse som virker krenkende og direkte undertrykkende overfor kvinner, så mener jeg at det er individets integritet og menneskeverd som må prioriteres.

Menneskerettigheter kan aldri være kulturelle, heller ikke religionsrelative. Ingen religiøs eller kulturell tradisjon kan forsvare brudd på menneskerettighetene. Jeg vil også vise til det siste utenriksministeren sa, om at man kan bruke religion som virkemiddel i politisk undertrykking.

I en global verden kan konflikter mellom religioner og konflikter mellom forskjellige menneskerettigheter best – og kanskje bare – løses gjennom dialog. Derfor må vi støtte interreligiøse økumeniske prosesser i konfliktområder som Midtøsten, samtidig som vi systematisk støtter enkeltindivider og grupper mot undertrykking i religionens navn og sikrer rett til religionsutøvelse som en del av individets personlige integritet, dvs. religionsutøvelse uten forfølgelse og uten trakassering.

Øyvind Vaksdal (FrP) [12:16:28]: Jeg vil først av alt gi honnør til representanten Lilletun, som på denne måten fokuserer på et svært viktig tema og en svært viktig rettighet, nemlig retten til fritt å utøve sin religion, privat og offentlig, enten alene eller sammen med andre, en rettighet som i vår del av verden tas som en selvfølge, og som i disse dager er blitt svært så aktuell.

Interpellanten viser til at man i Kina og Vietnam forfølger både kristne og muslimske ledere, og at dette også i mange tilfeller medfører dødsdom. Han viser videre til situasjonen i Turkmenistan, Pakistan, Egypt og Iran, hvor disse rettighetene ikke blir respektert. Også disse steder opplever man forfølgelser og brudd på menneskerettighetene ved enkelte former for religionsutøvelse.

Jeg vil henlede oppmerksomheten også på andre steder i verden der religionsfriheten har trange kår. I Saudi-Arabia eksisterer heller ingen religionsfrihet. Alle innbyggere må være tilhengere av den offisielle religionen, og religionsfriheten er heller ikke beskyttet av noen lov. Det er forbudt å utøve noen annen form for religion, og overtredelse blir straffet svært hardt.

Et annet sted der man ikke respekterer annen religion, er Sudan. Her diskrimineres alle som ikke bekjenner seg til den offisielt riktige tro. Også på Cuba opplever man i dag at det er vanskelig fritt å utøve sin tro. Det cubanske folk blir i dag nektet å importere religiøse symboler og litteratur. Det totalitære cubanske regimet nekter også kirkesamfunn å drive institusjoner som skoler, sykehus, helse-

klinikker og sykehjem for å hjelpe vanskeligstilte. Det kan imidlertid se ut som det ikke er religionsutøvelsen i seg selv som er problemet for cubanske myndigheter, men det faktum at det utøves aktiviteter som staten ikke selv har initiert, og som den ikke selv har den hele og fulle kontroll over.

Jeg er i stor grad fornøyd med utenriksministerens tilbakemelding. Jeg vil imidlertid be ham ikke glemme de andre stedene i verden der disse rettigheter, som vi i Norge tar som en selvfølge, dessverre ikke gjelder, og der tros- og religionsfrihet ikke kan utøves fritt. Jeg ønsker utenriksministeren lykke til med oppfølgingen av dette i internasjonale fora.

Inge Lønning (H) [12:19:13]: Interpellanten fortjener stor takk for at han har reist denne interpellasjonen – nær sagt uten å vite hva han gjorde på det tidspunkt da han leverte den. Men det vi har opplevd i de seneste ukene, har på mange måter vært en vekker for Ola Nordmann.

Vi har lett for å leve i den tro at det som er selvsagt for oss, er selvsagt for hele verden – fordi det er selvsagt for oss. Realiteten er at flertallet i dagens verden lever i samfunn som enten ikke har religionsfrihet i det hele tatt eller praktiserer en meget begrenset form for religionsfrihet. Den del av menneskeheten som lever i samfunn hvor det er full religionsfrihet, utgjør en liten minoritet. Derfor er det viktig at vi minner hverandre om at av alle de definerte menneskerettigheter er det antakelig ingen som er mindre selvsagt enn retten til fri utøvelse av religion og livssyn.

Vi sier i dagens debatt i en litt annen sammenheng gjerne at ytringsfriheten ikke er en plikt til å ytre seg. Det kan i noen sammenhenger være riktig, men i noen sammenhenger er det spinn galt, for når det gjelder å protestere mot overgrep mot fundamentale menneskerettigheter, er ikke bruk av ytringsfriheten en valgfri øvelse. Der foreligger det en moralsk plikt til å si fra i klartekst. Det er ikke akseptabelt at mennesker ikke har frihet til å forlate et religionsfellesskap for å slutte seg til et annet, dersom de personlig er blitt overbevist om det. Det finnes ikke noe argument som kan forsvare at noe politisk regime, uansett hvordan det ser ut, og uansett hvilken ideologi det bekjenner seg til, tvinger mennesker til å slutte opp om et bestemt religiøst fellesskap.

I svært mange land i dagens verden er det forbundet med fare ikke bare for å miste sosiale rettigheter, men for liv og helse, å forsøke å forlate et majoritetsreligiøst fellesskap for å slutte seg til en minoritetsgruppe. La meg understreke at religionsfriheten i denne sammenheng selvfølgelig også inkluderer retten til ikke å slutte seg til noe religiøst fellesskap, retten til ikke å tro på noen gud og til å gi uttrykk for det offentlig – selvsagt.

Det er grunnleggende viktig at vi stiller oss slik i vår omgang med andre stater i norsk utenrikspolitikk at vi aldri av opportunistiske grunner, f.eks. norske handelsinteresser, lar være å bruke ytringsfriheten for å protestere på vegne av minoriteter som utsettes for trakassering.

Tvang til tro er dårers tale, skrev Nikolai Frederik Severin Grundtvig i sin tid. Og det er så sant som det er sagt, men det tar forferdelig lang tid før det går opp for folk.

Derfor er det dessverre fremdeles svært mange regimer i denne verden som tror at nettopp tvang er det riktige virkemiddel når det gjelder å regulere menneskers adferd på det mest følsomme av alle områder.

La meg avslutte med å si at jeg tror mange av de tankene som interpellanten reiste i forslags form, kan ha noe for seg, uten at det er riktig å ta standpunkt til dem på strak arm. Men jeg tolker utenriksministerens svar slik at han vil se på dem og vurdere dem grundig og så komme med en tilbakemelding til Stortinget om hvorledes Regjeringen vil følge opp dette.

Ågot Valle (SV) [12:24:24]: Også jeg vil gi interpellanten stor ros for at han har tatt opp en meget viktig problemstilling, en veldig aktuell problemstilling. Svaret til utenriksministeren viser jo også at Regjeringa tar dette på alvor, sånn som også representanten Lønning var inne på.

Også jeg vil presisere at religions- og trosfrihet er grunnleggende menneskerettigheter som det er viktig å beskytte. Så har det vært økt oppmerksomhet om disse rettighetene i løpet av de siste dagene og ukene, og det har blitt koblet opp mot ytringsfrihet som en annen grunnleggende rettighet. Vi er blitt minnet på ytringsfrihetens absolutte viktighet – ja fundamental også for religionsfrihet, for utøvelse av tro. Men ytringsfrihet er ikke overordnet alle andre menneskerettigheter. Her må det være en balansegang. Én rettighet kan ikke brukes som vern for å krenke andres rettigheter, også retten til religions- og trosfrihet. Dette var den grunnleggende holdningen SV hadde, og som vi gav uttrykk for da Stortinget behandlet ytringsfrihetsmeldinga.

Så er det riktig, som interpellanten sa, at vi kan ikke rangere menneskerettigheter. Derfor er jeg helt enig med representanten Nybakk når hun sier at religion kan brukes til å krenke kvinners fundamentale rettigheter, og her må vi være helt klar på disse rettighetene.

Så sa utenriksministeren at kampen mot terror kan brukes til å krenke religions- og livssynsrettighetene. Dette er også et aspekt vi er nødt til å være veldig på vakt mot. Vi kan aldri bruke kampen mot terror til å krenke grunnleggende menneskerettigheter.

I internasjonal sammenheng har Norge som en del av FN vært med på å underskrive Erklæringen om eliminering av alle former for intoleranse og diskriminering på grunn av religion eller tro. Erklæringa har vist seg å være viktig i forhold til det arbeidet som utføres av FNs spesialrapportør for religions- og livssynsfrihet. I sin rapport for 2004 sier hun at den mengde informasjon hun har fått om saker og situasjoner som faller inn under hennes mandat, har vært overveldende. Ved skriftlig kontakt med ulike land vedrørende mulige brudd på religions- og livssynsfrihet sier hun i sin rapport at land som Kina, Israel, Indonesia og Nigeria ikke engang har svart på henvendelsene. Dette er et av de perspektivene som det er viktig å ha med seg også i det reformarbeidet som FN bør gjennomføre; nettopp det at land i større grad bør kunne stilles til ansvar for sine handlinger også på dette området.

Et av de landene som har vært i fokus, er Iran. Spesialrapportøren påpeker i sin rapport at hun fremdeles venter

på tilbagemelding fra myndighetene i Iran rundt hennes forespørsel om å foreta et undersøkende besøk i landet. Det er påvist i ulike rapporter, det har også vært oppe her, og fra ulike kilder at iranske myndigheter utsetter personer med en annen tro enn islam for omfattende diskriminering, inkludert utdanning, arbeidsmarked, boligmarked og innen rettsvesenet. Rett til høyere utdanning knyttes til en egen eksamen, for å kunne dokumentere islamsk teologikunnskap. Konvertitter trakasseres og utsettes for diskriminering og fengsling på grunn av sin tro.

Og – dette var også noe som interpellanten tok opp – dette er kunnskap som vi blir nødt til å bruke når asylsøkere fra Iran kommer til Norge og ber om beskyttelse fordi de forfølges for sin tro. I fjor utviste norske myndigheter en iransk konvertitt tilbake til Iran. Han ble meldt savnet, og dukket opp flere måneder seinere etter å ha vært fengslet og utsatt for tortur. På Mysen sitter en iransk kvinne i kirkeasyl. Der har hun sittet i fem år fordi hun er konvertitt og frykter hva som vil skje med henne hvis hennes utvisningsvedtak effektueres. Når vi i Norge er opp tatt av å forsvare grunnleggende menneskerettigheter som religions- og livssynsfrihet, må vi også la det få konsekvenser i Norge. I likhet med interpellanten er også jeg uroa over de signalene som ble gitt fra UNE på dette området. Og jeg er veldig enig med interpellanten i at vi er nødt til å bruke den kunnskapen og kompetansen som frivillige organisasjoner sitter inne med.

Dagfinn Høybråten (KrF) [12:29:45]: Jeg er enig med dem som har sagt at dette er en meget viktig debatt. Det er viktig at Stortinget fra tid til annen debatterer situasjonen for grunnleggende menneskerettigheter, som trosfriheten er. Det er en del av en viktig bevisstgjøring både i det politiske miljøet og i vår hjemlige samfunnsdebatt.

De siste dagers utvikling gir et veldig dramatisk bakteppe for denne debatten, og understreker på ny hvor viktig dette temaet er. Det rører ved noe av det mest grunnleggende i menneskers identitet og integritet. Samtidig er det et tankekors at noen karikaturtegninger i noen vestlige medier har fått en så enorm oppmerksomhet over hele verden som det vi har sett de siste ukene, mens systematiske og grunnleggende krenkelser av menneskers tro i regime etter regime over hele verden knapt levnes oppmerksomhet.

I FNs menneskerettighetserklæring er trosfriheten uttrykkelig slått fast i artikkel 18:

«Enhver har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å skifte religion eller tro, og frihet til enten alene eller sammen med andre, og offentlig eller privat, å gi uttrykk for sin religion eller tro gjennom undervisning, utøvelse, tilbedelse og ritualer.»

Det er sterke og klare ord, og de er universelle. De gjelder alle mennesker, uansett kulturell, politisk og sosial kontekst. Rapporter fra mange land dokumenterer brudd på disse rettighetene. Situasjonen varierer fra manglende beskyttelse av trosminoriteter fra myndighetenes side til regelrett forfølgelse i myndighetenes regi. I noen tilfeller

er det mer sporadiske overgrep, i andre tilfeller er bruddene på menneskerettighetene mer varige og systematiske.

Et tilbakeblikk på erfaringene fra siste århundre viser at overgrepene har vært mange, men det er også framskritt i arbeidet for trosfrihet. Jeg vil særlig framheve to kultursfærer hvor trosfriheten har vært særlig utsatt. Den ene har vært i kommunistiske samfunn, hvor staten aktivt har forfektet en ateistisk ideologi og forfulgt mennesker som ville utøve sin religiøse tro, både kristne og andre. Sammenbruddet av kommunismen i Øst-Europa og Sovjetunionens oppløsning gav en ny åpning for trosfriheten. Men dessverre foregår det fortsatt overgrep mot religionsfriheten i en del land som tidligere var med i det gamle Sovjetunionen, og andre land som står i en kommunistisk historisk tradisjon. Interpellanten redegjorde for det i sitt innlegg, og det er forhold som Norge aktivt bør påtale. Jeg vil understreke, slik også utenriksministeren gjorde, at det er viktig at det følges opp i praksis. Det er fristende i diplomatiske og politiske relasjoner å underkommunisere våre reaksjoner på brudd på menneskerettighetene. Det må aldri bli Norges linje.

Den andre regionen hvor trosfriheten til dels har vært sterkt begrenset, er den muslimske del av verden, og jeg vil understreke at her varierer situasjonen. Noen steder er det relativt frie forhold, i andre muslimske samfunn følges sharialoven strengt – å forlate islam og slutte seg til en annen tro er forbudt og kan ifølge sharialoven straffes med døden. Og det skjer.

Trosfrihet og toleranse går hånd i hånd, og nettopp ved at folk lærer å leve side om side med mennesker med en annen tro, skapes en kultur hvor ulike syn kan komme til uttrykk uten at det fører til voldsfylte demonstrasjoner, forfølgelse, drapstrusler, brannstifting og angrep på ambassader. Her er det en klar aktualitet inn i dagens situasjon i Norge. Det vi står overfor i Norge, er en prøve, en test på om vi klarer dette. Vi skal svare for vår egen toleranse og vår egen evne til å leve i gjensidig respekt etter at denne prøven har stått. Jeg håper at vi vil bestå den.

La meg avslutningsvis uttrykke tilfredshet med at utenriksministeren med positiv interesse vil gå inn i de forslag som interpellanten reiste, og komme tilbake på egnet måte med en oppfølging av det. Jeg tror det der ligger mange gode og viktige forslag som det vil kle Norge godt å følge opp, men ikke minst er det utrolig viktig for alle de menneskene som i dette øyeblikk opplever at deres tro krenkes, at deres religionsfrihet innskrenkes, men som ikke oppnår overskrifter på BBC og CNN og i andre internasjonale medier.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [12:34:44]: Interpellanten Lilletun har med rette fokusert på en viktig menneskerett, trosfrihet. De siste dagers hendelser viser at dette med tros- og livssynsfrihet står i nær sammenheng med ytringsfrihet, noe flere har påpekt. Mange av oss i den vestlige del av verden tar denne rettigheten som en selvfølge. Vi er blitt påmint at vi ikke har grunn til å gjøre det. Det er i tillegg et paradoks at mange land utenfor den kristne kultursirkel har grunnlovfestet trosfrihet. Likevel

må vi konstatere at ivaretakingen av denne rettigheten dessverre langt frå er god nok i mange av disse landene.

Utenriksministeren har i dag redegjort for at Norge har en aktiv dialog med en rekke land hvor trosfrihet burde ha bedre vilkår enn den har i dag. Jeg tror vi må være ærlige nok til å innrømme at vi har et solid stykke arbeid framfor oss før de enkelte mennesker rundt omkring i verden har de demokratiske rettigheter som vi tar som en selvfølge. Men det gir oss ingen rett til å legge mindre vekt på det viktige arbeidet med å få demokratiske rettigheter på plass.

Senterpartiet vil være en aktiv pådriver i arbeidet med å forankre trosfrihet i verdens forskjellige stater, og utenriksministeren har i dag bekreftet at det også er Regjeringens politiske mål å jobbe med dette. Men det må i tillegg være en felles oppgave for alle demokratiske krefter å videreføre og utvikle dette arbeidet for å nå et felles mål med å sikre viktige demokratiske rettigheter i en globalisert verden.

Trine Skei Grande (V) [12:38:04]: Jeg vil også begynne med å takke interpellanten innstendig for at han har løftet problemstillingene.

Så har jeg lyst til å begynne med en litt personlig historie: Jula 2000 tilbrakte jeg i Betlehem. Det var en stor opplevelse. Jeg bodde hos en kristen palestinsk familie som jeg er venner med, noe som førte til seks timers forhør da jeg skulle ut, selvfølgelig. Jeg fikk spørsmål om hvorfor jeg hadde vært i Betlehem, og da sa jeg at det var en stor opplevelse for meg å være i Betlehem på julaften som kristen. Det er første gang jeg er møtt med en hånlig latter og en hånlig kommentar. Så tenkte jeg: Du er sannelig heldig, Trine, som har vokst opp i et sånt land at du er 30 år før du møter en hånlig kommentar på bakgrunn av din tro. Det syns jeg er et perspektiv vi kan ha – hvor heldige vi er som vokser opp i det samfunnet vi gjør, og som faktisk respekterer de menneskerettighetene som her blir løftet.

Det som jeg syns er viktig kommer fram i debatten, og som vi skal være enige om alle sammen, sjøl om det har vært en debatt i dette forum, er at noen prioriterer noen menneskerettigheter foran andre menneskerettigheter, jf. en debatt vi har hatt om Cuba. Det er faktisk ikke mulig å prioritere menneskerettigheter. Det er ingen menneskerettighet som er viktigere enn en annen. Det er ingen menneskerettighet som kan løftes foran en annen. Derfor er det sånn at når én rettighet begrenser et annet menneskes rettighet, sånn som de andre kvinnelige debattantene i denne debatten har løftet fram før, er faktisk det også brudd på menneskerettighetene. Når ett menneskes trosfrihet begrenser et annet menneskes rettigheter eller frihet, er det et brudd på andre menneskers frihet, samme hvordan vi snur og vender på det.

Det har kommet mange gode kommentarer her i debatten. Jeg tror også det er en utfordring i vår del av verden, i våre samfunn, der tro gjøres mer og mer privat og tvinges til å bli mer og mer privat, å tillate tro å være en del av det offentlige rom.

Så har jeg to kommentarer til dagens situasjon, som har gjort interpellantens spørsmål enda mer aktuelt. Jeg har stor tro på religiøs dialog, og jeg har stor tro på at vi kan være et foregangsland for å prøve å sette i gang dialogen, og her gjøres det også mye. Men jeg mener også at Den norske kirke har et spesielt ansvar for å være et så stort trossamfunn i vårt land at den kan være en pådriver for å få den religiøse dialogen i gang.

Det andre perspektivet, som det også hadde vært interessant å høre utenriksministerens mening om, er at et demokratisk system etter min mening forutsetter at ideer settes i system i ulike meningskategorier. Litt av vår engstelse da kommunismen falt i Øst-Europa, var at det eneste meningsystemet som kunne ta over for kommunismen i land som ikke har hatt sterke demokratier før, var nasjonalismen. Det gjorde vi ganske mye for å unngå. De norske og de vestlige partiene brukte ganske mye energi for å unngå at nasjonalismen var det eneste politiske system som kunne overta for kommunismen. I en rekke andre land som prøver å innføre demokrati, er religion det eneste politiske systemet som kan overta for diktaturet. Jeg tror det er en stor oppgave for oss i vestlige land å gi som alternativ demokratiske tanke-system og tanke-sett som ikke nødvendigvis henger sammen med religion eller henger sammen med nasjonalisme. Med det mener jeg ikke at vi skal eksportere våre ideologier. Men jeg tror at alle demokratier som skal fungere over tid, må klare å etablere tanke-sett og ideologier som ikke gjør at religioner eller nasjonale følelser settes opp mot hverandre. Det er en utfordring vi må ta innover oss i den situasjonen vi er i nå.

Jon Lilletun (KrF) [12:42:47]: Eg vil takke alle som har hatt ordet i denne debatten, for at det er dokumentert at det er eit sterkt samla politisk Noreg som vil slåss for religionsfridom, trusfridom og forsamlingsfridom.

Så lever vi heilt klart med ein del dilemma. Eg starta innlegget mitt med å sitere Jürgen Habermas, ein av vår tids største filosofar, og det er ikkje tvil om at hans påpeiking av at vi i Vesten – men fyrst og fremst Europa – på ein måte har neglisjert den religiøse dimensjon, er ei veldig interessant og viktig påpeiking. Kanskje kan dei siste vekers hendingar, kanskje kan det at vi har vorte fleirkulturelle, og at dei som har busett seg i Noreg med andre religionar, òg er tydelegare i forhold til sin religion, bevisstgjere oss meir. Vi treng bevisstheit om vår eigen religion òg for å kunne ha ein skikkeleg dialog og kunne respektere dei andre.

Så er det eit paradoks, slik som mange har sagt, at i det internasjonale samfunnet er det fyrst og fremst dei statane som framleis vedkjenner seg kommunismen, og dei som er muslimske, som har problem i forhold til det vi har diskutert i dag. Det varierer der òg, men dei har problem. Dei har samtidig skrive under på FN's menneskerettar totalt sett. Det er klart at det er ein observasjon vi kan gjere. Og så må vi i dei eigna fora arbeide for at dette faktisk vert lyfta fram, og at ein tør å lyfte det fram i lyset, diskutere det og forsøke å forbetre det. Det gjeld i forhold til

ytringsfridom, det gjeld retten til å konvertere, og det gjeld retten til å utøve og praktisere si tru.

Dei forslaga som eg hadde til kva vi kan gjere for yterlegare å auke vår innsats, ser eg fram til at vi får ei tilbagemelding på.

Så vil eg avslutte som representanten Johannes Østveit frå Kristeleg Folkeparti gjorde i debatten i 1972. Han sa det slik: «ein vaken verdsopinion er den viktigaste støtete dei forfølgde kan få.» Eg er overtydd om at det at den norske regjeringa tek dette på alvor og er ein del av denne verdsopinionen, er den beste hjelpa som einskildmennesket som lever i dagleg undertrykking, kan få.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:46:01]: Jeg vil også takke for mange gode innlegg og interessante belysninger av dette store og viktige tema. Jeg vil egentlig ikke kommentere hvert og ett av dem, for jeg synes de står godt på egen fot.

Jeg vil komme med tre kommentarer, den ene er til representanten Skei Grande. Jeg er helt enig i at det reiser seg noen dilemmaer – hva kommer istedenfor religion, hva kommer istedenfor et autoritært styresett, forhold til nasjonalisme. Det er et stort, sammensatt spørsmål, men jeg vil vektlegge betydningen av utviklingen av sivile samfunn. Det som jo manglet i de kommunistiske statene, var et sivilt samfunn med mangfold, pluralisme og evne til å kverne synspunkter rundt på en måte som gjør at vi kan leve med forskjeller. Der er jo mange av disse landene kommet langt, særlig de som er bærere av store europeiske kulturtradisjoner. Men også andre land i det som var det tidligere Sovjet-området, strever med det, så vi må i vårt samarbeid med disse landene også fokusere på det vi kan gjøre. Kanskje er det lite, men allikevel viktig for å stimulere samarbeid mellom de sivile samfunn.

Så er det Habermas' observasjon, at vi «har neglisjert den religiøse dimensjon». Det kan man gjøre seg mange tanker rundt, men jeg synes de siste dagers hendelser på mange måter illustrerer hvor fremmed begrepet «tro» er fra vårt ordskifte, og at tro i tråd med våre samfunnstradisjoner i stor grad er gjort til et privat anliggende. Det mener jeg er riktig, men det er samtidig et uttrykk for at vi blir fremmede og kanskje usikre i håndteringen av det. En jusprofessor er i dag sitert i Dagbladet, at man «Må kunne tulle med Muhammed». Ja, man kan det i henhold til vår ytringsfrihet. Men jeg mener at den uttalelsen i seg selv etterlater ettertanke om hvordan vi omgås den type begreper, som altså er viktige for andre.

Det siste jeg så vil si, er at vi må se på oss selv. Det farlige i denne situasjonen er om vi henfaller til en slags idyllisk tanke om at alt er bra her, selv om, som representanten Skei Grande sier, det er bedre her enn mange andre steder. Jeg blir urolig av å høre flott ungdom med muslimsk tro si at de opplever daglig en type trykk, og at de bøyer nakken for sin tro. Vi kan ikke akseptere en tro som gir seg utslag i vold, intoleranse og brudd på norsk lov. Men som vi har fått gjentatt flere ganger, og ikke kan gjenta nok: De aller fleste muslimer har ikke den type trosmanifestasjon. Jeg mener det er historiske paralleller av meget betenkelig karakter av folk som med sin tro bøyer nakken. I stortingspresidentens artikkel forleden dag i avisen viser han til den israelske forfatteren Amos Oz, som i sin bok skriver om sin oppvekst, hvordan jødene måtte bøye nakken, holde en lav profil for ikke å bli tuktet for sin tro. Jeg blir urolig over at folk sier at de opplever det samme i vårt samfunn her, hvilket ytterligere understreker betydningen av dialog og å ta dette på alvor i vårt samfunn.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandla.

Møtet slutt kl. 12.50.
